

Strategisch beheerplan

Versie april 2021

Inhoudsopgave

1 Voorwoord	4
2 Inleiding	5
2.1 Doel	6
2.2 Doelstellingen	8
2.3 Leeswijzer	8
3 Kaders (Beheer en Beleid)	9
3.1 Inleiding	9
3.2 Wet- en Regelgeving	9
3.3 Normen en Richtlijnen	10
3.4 Beheerkader Instandhouding	11
3.5 Beheerkader Beleid	12
3.6 Beoogde effecten en prestatie indicatoren	15
3.7 Afwegingskader	17
3.8 Risicowaardenmatrix	17
4 Beheerorganisatie en Beheerproces	18
4.1 Beheerorganisatie	19
4.2 Beheerproces	20
5 Areaaloverzicht en Kwaliteit	25
5.1 Areaaloverzicht	25
5.2 Huidige en vereiste kwaliteit	25
6 Beheerstrategie	27
6.1 Integrale beheerstrategie	27
6.2 Strategie per beheergroep	28
7 Financiën	37
7.1 Beschikbaar budget	39
7.2 Benodigd budget	41
7.3 Verschil beschikbaar en benodigd budget	43
8 Ontwikkelingen en risico's	44
8.1 Ontwikkelingen	44
8.2 Risico's	47
9 Professionalisering en advisering (Ontwikkelagenda)	48
9.1 Professionalisering	48
9.2 Advisering	50

10 Bijlagen	53
10.1 Bijlage A - Kansenkaart leefomgeving	53
10.2 Bijlage B - Overzicht taken en verantwoordelijkheden	54
10.3 Bijlage C - Risicomatrix (voorbeeld gemeente Almere)	55
10.4 Bijlage D - Begroting 2021-2024	55
10.5 Bijlage E - Overzicht beleid	55
10.6 Bijlage F - Overzicht van Wettelijke Kaders	55

1 Voorwoord

Arnhem, onze mooie groene stad aan de Rijn. Een stad met een openbare ruimte die verbindt, uitnodigt, bruist, maar ook gewoon goed moet functioneren. Meer dan 150 collega's werken daar elke dag met veel passie, vakmanschap en betrokkenheid aan. Daar ben ik trots op. Goed beheer is belangrijk, want zonder goed beheer is er geen mooie stad. Ik presenteer hierbij dan ook met veel plezier het Strategisch Beheerplan. Dat plan blikkt vooruit op de jaren 2021-2024. Arnhem heeft te maken met verschillende opgaven. Deze zijn maatschappelijk, economisch, technologisch en/of klimatologisch van aard. Grote 'nieuwe' overstijgende opgaven zoals de energietransitie, klimaatadaptatie, circulariteit en levensloopbestendigheid zijn uitdagingen waar de stad voor staat.

Hoe mooi zou het zijn als we onze beheeropgave nog steviger kunnen koppelen aan de ambities van onze stad. Bij het beheren en herinrichten van de openbare ruimte ontstaan er kansen om deze ambities mogelijk te maken. Om op deze ambities te kunnen inspelen is de focus in het Strategisch Beheerplan om beleid en beheer met elkaar te verbinden. Dit plan maakt duidelijk waarom dit belangrijk is voor de openbare ruimte en welke belangrijke rol bewoners, beheerders en beleidsmedewerkers daarbij spelen.

Afbeelding 1. Roermondsplein

Daarom hoop ik dat jij net zo enthousiast wordt van deze samenvatting van onze visie op beheer, die rekening houdt met de genoemde ontwikkelingen en daarop inspeelt. Veel dank gaat uit naar de medewerkers voor het opstellen van de bijbehorende sectorale beheerplannen en naar de collega's die het beheer en onderhoud van de openbare ruimte in Arnhem iedere dag opnieuw vormgeven.

Hartelijke groet,

Pieter Altena

Clustermanager Openbare Ruimte

2 Inleiding

Dit strategisch beheerplan geeft voor de komende jaren richting aan het beheer en onderhoud van de openbare ruimte in Arnhem. Deze werkwijze wordt ondersteund door afzonderlijke (sectorale) beheer-plannen. Per beheergroep is een concreet beheerplan met daarin onder andere een overzicht van beheermaatregelen en benodigde financiën opgesteld. Zo zijn er aparte beheerplannen voor het wegen, stedelijk waterbeheer, groen, bomen, civieltechnische kunstwerken, openbare verlichting, verkeerregul-installaties, spelen, verkeer, beeldende kunst en trolley infra.

Daarnaast is er in de beheerplannen aandacht geschonken aan het ‘Monitoren en Analyseren’ en het ‘Evalueren en Bijsturen’, respectievelijk hoofdstuk 7 en 8 in de verschillende (sectorale) beheerplannen. Deze processtappen hebben een belangrijke plek in de Beheersystematiek Openbare Ruimte (BSOR) en in het iAMPro Assetmanagement Model. De BSOR van CROW beschrijft het beheerproces met de benodigde stappen op tactisch niveau om effectief beheer gestructureerd mogelijk te maken.

Afbeelding 2. Beheersystematiek Openbare Ruimte (BSOR) van CROW

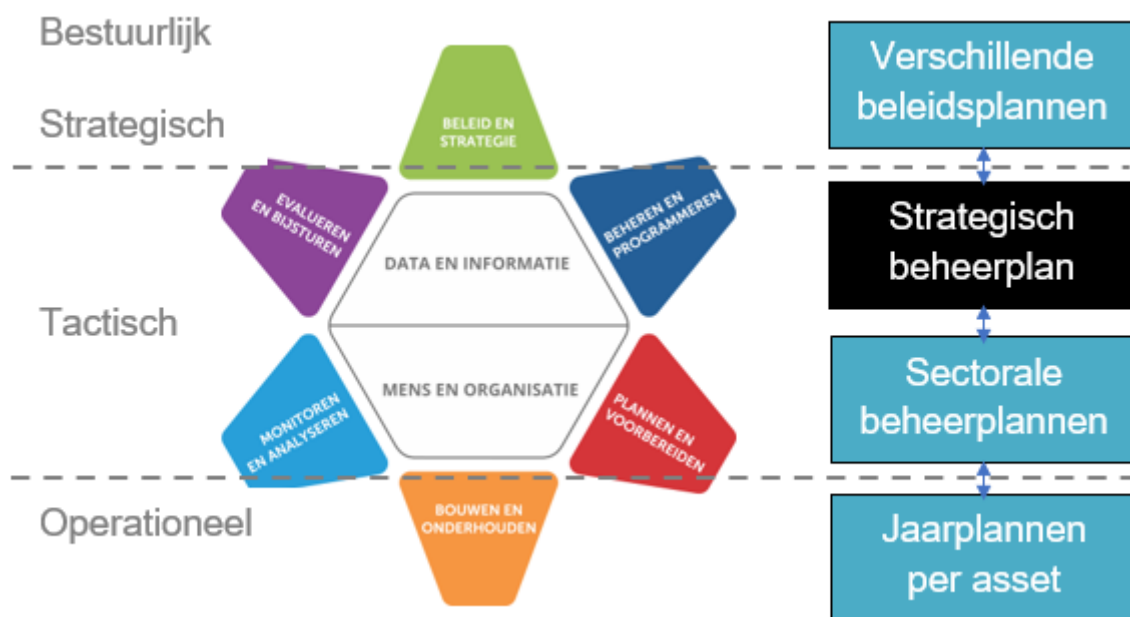
2.1 Doel

Het strategisch beheerplan dient als integraal document voor de openbare ruimte. Hierin wordt het bestaande beleid samengevat en de relatie gelegd naar het huidige beheer. Onderwerpen die hierin expliciet meegenomen worden zijn de politieke ambities op het gebied van: **energie, duurzaamheid, gezondheid, en burgerparticipatie**. Hiermee wordt een koppeling tussen beleid en beheer (strategisch en tactisch) gemaakt. Ook worden ambities, thema's, transities en de werkwijze van het (groot) onderhoud beschreven.

Afbeelding 3. Markt, Arnhem.

Het strategisch beheerplan is een samenvatting van bestaand beleid. Het is zelf dus géén nieuw beleidsplan. Het geeft aan op welke wijze het beheer van de openbare ruimte bijdraagt aan het uitvoeren ofwel vormgeven van het beleid. In onderstaande afbeelding wordt de positie van het strategisch beheerplan weergegeven. Het plan is de verbinding tussen het beleid en het beheer van Arnhem.

Afbeelding 4. iAMPro Assetmanagement Model met positie strategisch beheerplan

Alle beleidsonderdelen die een relatie hebben met de openbare ruimte worden samengebracht. Op deze manier weet iedereen welke doelen worden nagestreefd en waar rekening mee moet worden gehouden. Het betekent ook dat dit plan en alles wat er mee samenhangt moet worden bijgesteld, wanneer grote wijzigingen plaatsvinden in het beleid.

Dit strategisch beheerplan is opgesteld voor de periode 2021 - 2024. In 2024 zal het strategisch beheerplan geactualiseerd worden. Na 2 jaar zal er een tussentijdse evaluatie plaatsvinden die eventueel gevolgen heeft voor bijstelling van beleid of werkprocessen. Dit kan gevolg zijn van politieke veranderingen (verkiezingen) of veranderingen in werkprocessen binnen de gemeente Arnhem. Daarnaast kunnen eventuele technologische veranderingen of onvoorziene omstandigheden (zoals nu met COVID-19) invloed hebben op het strategisch beheerplan.

Onderstaand schema geeft de periode 2021 - 2024 weer met daarin de tussentijdse evaluatiemomenten.

Jaar	Actie	Kwartaal	Wie
2021	Vaststellen Strategisch beheerplan 2021 - 2024	Tweede	Door MT
2022	Tussentijdse evaluatie	Vierde	Na gemeenteraadsverkiezingen van 2022
2023	Eventuele aanpassing	Eerste	Cluster Openbare Ruimte (Afdeling Beheer / Afdeling Programmeren)
2024	Opstellen Strategisch beheerplan 2025 - 2028	Vierde	Afdeling Programmeren
2025	Vaststellen Strategisch beheerplan 2025 - 2028	Vierde	Door MT

Tabel 1. Schema actueel houden strategisch beheerplan tussen 2021 – 2024

Tijdens de tussentijdse evaluatie zal de vraag worden gesteld of de doelstellingen, zoals genoemd, worden behaald. Afwijkingen worden besproken tussen afdeling Beheer en Programmeren. Bijstelling van de doelstellingen kan noodzakelijk zijn op het gebied van ambities, beleid en/of middelen. Wijzigingen worden verwerkt in de tussentijdse evaluatie en aanpassing in 2023. Dit zal dat gelijk ook de opmaat zijn voor het op te stellen strategisch beheerplan 2025-2028.

2.2 Doelstellingen

Met strategisch beheer wil gemeente Arnhem de openbare ruimte waarde gestuurd en toekomstgericht beheren, waarbij de gebruiker centraal staat. Met strategisch beheer wil men aan de hoofddoelen (waarden) uit het Coalitieakkoord 2018 - 2022 voor het beheer van de openbare ruimte bijdragen, namelijk: levendige en leefbare wijken, veiligheid, vitale lokale en regionale economie, bereikbare en aantrekkelijke stad, cultuur en toerisme.

De doelen voor de openbare ruimte zijn afgeleid van wet- en regelgeving, de missie van de gemeente, de speerpunten van het college van B&W, het coalitieakkoord en vigerende visie- en beleidsdocumenten. Om te beoordelen of aan de doelen worden behaald worden KPI's (kern prestatie indicatoren) en PI's (prestatie indicatoren) opgesteld en vindt met regelmaat monitoring, analyse en bijsturing plaats. Volgens het Besluit Begroten en Verantwoording (BBV) mag er geen achterstalligheid in beheer van kapitaalgoederen ontstaan. Uitgangspunt van het BBV is dat de begroting en jaarstukken allereerst voldoen aan de informatiebehoefte van de gemeenteraad.

Strategisch beheer is er op gericht te komen tot een gebalanceerde combinatie van uitbreidingen, wijzigingen, vervangingen en onderhoud. Door bekendheid met scenario's van toekomstige uitbreidingen en wijzigingen kan men anticiperen met onderhoud en vervangingen. Om dit te kunnen doen is het essentieel actueel (detail)inzicht te hebben in:

Beheer

1. Huidige gebruik van de infrastructuur;
2. Beheerdata waaronder type, locatie, prestatie, conditie, installatiedatum en kosten van de infrastructuur;

Beleid

1. Toekomstige ontwikkelingen in de stad;
2. Toekomstig gebruik van en behoefte aan infrastructuur.

Dit inzicht is er veelal wel, alleen niet overal bekend of besproken met belanghebbenden van andere afdelingen. De inzichten van beleid willen we vertalen naar beheer, dit strategisch beheerplan is het instrument om dit vorm te geven. Daarnaast is de 'Mappable' het instrument om vervolgens de vertaling te kunnen maken tussen beheer en uitvoering. Afdeling Beheer speelt in het totale proces, van beleid naar uitvoering, een belangrijke rol. Het uitwisselen en met elkaar delen van de inzichten is van essentieel belang om strategisch beheer goed vorm te kunnen geven.

2.3 Leeswijzer

In hoofdstuk 3 worden eerst de kaders (beheer en beleid) toegelicht. Hier wordt onder andere aangegeven wat het beheerkader beleid en beheerkader instandhouding, principes vanuit de Beheersystematiek Openbare Ruimte van CROW, betekenen. En hoe we dit principe kunnen gebruiken in de openbare ruimte. Daarna gaan we in hoofdstuk 4 in op de beheerorganisatie en de beheerprocessen en laten we in hoofdstuk 5 zien hoeveel areaal er wordt beheerd door afdeling Beheer en wat de kwaliteit van het areaal is. In hoofdstuk 6 gaan we dieper in op de overkoepelende beheerstrategie en de verschillende beheerstrategieën uit de verschillende beheerplannen. De financiën en daarmee het beschikbaar en benodigd budget is het onderwerp van hoofdstuk 7. Uiteindelijk worden in hoofdstuk 8 de ontwikkelingen en risico's beschreven. In het laatste hoofdstuk, hoofdstuk 9, wordt stilgestaan bij de verdere professionalisering van het beheer van de openbare ruimte en welke stappen Arnhem zou kunnen zetten om hier richting aan te geven.

3 Kaders (Beheer en Beleid)

Met het beleid willen we richting geven aan ontwikkelingen en de daarbij horende middelen. Met beleid willen we daarnaast gestelde doelen bereiken binnen een gestelde periode. De gemeenteraad neemt de beslissingen over de richting van het beleid en stelt de budgetten daarvoor beschikbaar. Terwijl we met beheer en onderhoud de openbare ruimte willen behouden in de staat welke de gemeenteraad heeft vastgesteld en de beleidsafdelingen hebben vormgegeven. Het college geeft leiding aan de uitvoering van het beleid en het beheer.

Samen geven beleid en beheer vorm aan de openbare ruimte, het geeft de openbare ruimte die karakteristieke uitstraling. We werken hierin samen met de burgers, bedrijven en andere stakeholders in de openbare ruimte. Een complex geheel blijkt, waarbij ‘beheerbewust ontwerpen’ en ‘ontwerpbewust beheren’ de kern ingrediënten moeten zijn. Ambities en transities die hierin expliciet meegenomen worden zijn niet alleen politieke keuzes/ambities binnen de gemeente Arnhem, vaak worden deze doelen op rijksniveau vastgesteld. Denk hierbij aan: **energie, duurzaamheid, gezondheid, en burgerparticipatie.**

3.1 Inleiding

De doelen voor de openbare ruimte zijn afgeleid van wet- en regelgeving, de missie van de gemeente, de speerpunten van het college van B&W, het coalitieakkoord en vigerende visies en beleidsdocumenten. Om te beoordelen of de doelen worden behaald hebben wij KPI's (kern prestatie indicatoren) en PI's (prestatie indicatoren) opgesteld en met regelmaat analyseren en monitoren wij de indicatoren, zodat wij tijdig kunnen bijsturen. Hiermee creëren wij grip op de openbare ruimte en dit strategisch beheerplan helpt ons om die grip te behouden.

3.2 Wet- en Regelgeving

De wettelijke kaders zijn vastgesteld en de gemeente kan geen directe invloed uitoefenen op deze kaders. Activiteiten en de inrichting van de openbare ruimte moeten voldoen aan de wettelijke kaders. De belangrijkste daarvan zijn in onderstaande tabel benoemd. Een overzicht wordt in bijlage J genoemd.

Wet- en Regelgeving	Inhoud	Voorbeeld van effect
Gemeentewet	Deze wet beschrijft de bevoegdheden van het bestuur en de zaken omtrent onder meer de financiële verantwoordelijkheden.	Beschikbaar stellen van budget voor aanleg- en onderhoudswerken.
Wegenwet	Regelt de verantwoordelijkheden van de wegbeheerder.	Legt openbaarheid vast en stelt dat de weg in goede staat moet zijn.
Wet milieubeheer (Wm)	De zorgplicht voor het inzamelen van het huishoudelijk afval	Eisen ten aanzien van omgevingskwaliteit
Waterwet	Regelt zaken rondom waterkeringen en waterkwaliteit	Van belang voor water aan- afvoer
Wet Natuurbescherming	Wet voor bescherming van flora en fauna	Bij onderhoudsmaatregelen in met name groenvoorzieningen van belang.
Nieuw Burgerlijk wetboek	Regelt verhoudingen en rechten en plichten rondom koop en overeenkomsten en andere geschillen.	Beschrijft o.a. zorgplicht voor bijvoorbeeld bomen en wegen.
Arbo Wet – Arbeids-omstandighedenwet	Het voeren van een arbeids-omstandighedenbeleid met als onderdeel het uitvoeren van een Risico-Inventarisatie en Evaluatie (RI&E)	Bij uitvoering van werkzaamheden worden werknemers beschermd tegen ongevallen en beschermd tegen het werken met ongezonde materialen.

Tabel 2. Wet- en Regelgeving

3.3 Normen en Richtlijnen

In onderstaande tabel worden de belangrijkste normen en richtlijnen benoemd die gebruikt worden in de openbare ruimte. Dit is geen volledig overzicht, per discipline worden diverse specifieke eisen gesteld (voorbeeld: NPR13201 voor openbare verlichting, EN 1176 en EN1177 voor spelen, etc.). Zie voor de specifieke eisen per discipline de verschillende sectorale beheerplannen.

Normen en Richtlijnen	Onderwerp	Toepassing
CROW Beeldkwaliteit systematiek	Inspectie voor de beeldkwaliteit	Schouw en monitoring kwaliteit openbare ruimte
NEN 55000	Eisen voor het ontwikkelen, implementeren, onderhouden en verbeteren van een management-systeem voor assetmanagement	Alle sectoren waar het goed functioneren van assets de basis is voor succesvolle bedrijfsvoering
NEN 2767-4	Bepalen conditie	Gebouwen, infra en installaties
Warenwetbesluit attractie- en speeltoestellen (WAS)	Veiligheidsinspectie en richtlijnen	Beheer speeltoestellen
NEN-EN13508-2+A1:2011	Normen visuele inspectie	Riolering
Richtlijn Openbare Verlichting 2011 (ROVL-2011)	Ontwerpeisen en normen;	Openbare verlichting
NEN 3140:2011 en NEN 1010	Veiligheidsnormen	Laagspanning en installaties (VRI)
EN1176 en EN1177	Veiligheidsnormen	Spelen

Tabel 3. Normen en Richtlijnen

Een belangrijke voorwaarde voor de gemeente is dat zij voldoet aan wet- en regelgeving. Daarbij kan gedacht worden aan regels over het werken in de openbare ruimte, bescherming van het milieu, klimaatdoelstellingen en aansprakelijkheid. De wetgeving die voor de openbare ruimte relevant is, is onder meer het nieuw Burgerlijk Wetboek, waarin aansprakelijkheid bij wet geregeld is. Verder is voor uitvoering de Arbowetgeving van belang.

In de navolgende paragrafen worden de twee beheerkaders toegelicht waaraan het beheer van de openbare ruimte voldoet of moet voldoen. Hierbij wordt onderscheid gemaakt tussen beheerkader instandhouding en beheerkader beleid. In onderstaande afbeelding wordt het verschil zichtbaar gemaakt tussen voldoen aan wet- en regelgeving en het zorgvuldig omgaan met gemeenschapsgeld, beheerkader instandhouding, en ambities van de organisatie, beheerkader beleid. Dit verschil tussen de beheerkaders is één van de basisuitgangspunten van de Beheersystematiek Openbare Ruimte van CROW.

Afbeelding 5. Beheerkader beleid en instandhouding

3.4 Beheerkader Instandhouding

Als beheerder van de openbare ruimte heeft de gemeente een algemene zorgplicht voor het handhaven en bevorderen van de veiligheid van de openbare ruimte. Hieraan geven zijn invulling door haar wegen, riolering, bomen etc. te inspecteren op technische kwaliteit. Hierbij wordt gedoeld op (wettelijke) normen en eisen die worden gesteld aan het technisch functioneren en de veiligheid van een object. Voor het Beheerkader Instandhouding wordt geen afwegingskader opgesteld want alle activiteiten die hieruit volgen zijn wettelijk noodzakelijk en vormen de ondergrens van het beheer van de openbare ruimte. Het leidende principe is 'goed rentmeesterschap':

- Er wordt voldaan aan de relevante wet- en regelgeving;
- Gemeenschapsgeld wordt verantwoord uitgegeven.

Meetbare kwaliteit openbare ruimte (beeldkwaliteit)

Met de basiswaarden geeft gemeente Arnhem aan wat de organisatie nastreeft met de openbare ruimte. Basiswaarden zijn stabiel en veranderen niet zo snel. Daarmee is dit de basis voor het bepalen van de beheerstrategie. Daarnaast wordt gebruik gemaakt van de beeldkwaliteitsystematiek van CROW om te meten of de openbare ruimte kwalitatief op orde is. In deze systematiek wordt m.b.v. beeldmaatlatten vastgelegd aan welke beeldkwaliteit de openbare ruimte moet voldoen. In onderstaande tabellen wordt weergegeven hoe de beeldkwaliteit gemeten wordt (tabel 9) en welke kwaliteiten er voor de openbare ruimte door Arnhem zijn vastgesteld (tabel 10).

Beeldkwaliteitsniveau		Technische kwaliteit
Zeer goed	A+	(Zo goed als) nieuw; perfect onderhouden
Goed	A	Technisch goed in orde
Voldoende	B	Heel en veilig
Matig	C	Discomfort; enige hinder; veiligheid komt in het geding
Slecht	D	Kapitaalvernietiging; functieverlies; aansprakelijkheidsstelling

Tabel 4. Beeldkwaliteitsniveaus conform CROW Beeldkwaliteit Systematiek

Asset	Centrum	Winkelcentra	Wijken		Bedrijfsterreinen		Bossen/parken	Hoofdinfra	Fietspaden	
Groen	A	A	B	C	B	C	B			
Bomen	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Speelvoorzieningen	B	B	B		B		B			
Verhardingen*	A	A	C	D	B		B	B	A	B
Verkeerregelinstanties	B	B	B		B		B	B		B
Verkeersvoorzieningen	B	B	B		B		B	B		B
Civieltechnische Kunstwerken	B	B	B		B		B	B		B
Beeldende Kunst	B	B	B		B		B	B		B
Openbare Verlichting	B	B	B		B		B	B		B
Stedelijk Waterbeheer**	B	B	B		B		B	B		B
Trolley Infrastructuur	A	A	B		-		B	B		-

Tabel 5. Overzicht vastgestelde beeldkwaliteit gemeente Arnhem

* Toelichting beeldkwaliteit D bij verhardingen; deze beeldkwaliteit wordt toegestaan bij de parkeervakken in de woonwijken.

** Toelichting stedelijk waterbeheer, en specifiek voor riolering; de riolering wordt beoordeeld op basis van verwachte restlevensduur o.b.v. inspecties.

Gebiedsindelingen

In de openbare ruimte wordt onderscheid gemaakt in verschillende gebiedsindelingen. Denk bijvoorbeeld aan wegtypen, gebiedstypen en milieuzones. Verschillende gebiedsindelingen hebben verschillende prestatie-eisen. Zo is op een erftoegangsweg meer spoorvorming acceptabel dan op een stroomweg. De gebiedsindelingen zijn een afgeleide van de basiswaarden en beleidsthema's.

De benodigde gebiedsindelingen voor de beheersystematiek worden vastgelegd in het beheersysteem en dit gebeurt zoveel mogelijk met behulp van de attributen en de domeinwaarden uit het Informatiemodel Beheer Openbare Ruimtebeheersysteem (IMBOR).

In Arnhem wordt de gebiedsindeling gebruikt zoals weergegeven in tabel 5. De indeling is als volgt:

- Centrum;
- Winkelcentra;
- Wijken;
- Bedrijfsterreinen;
- Bossen/parken;
- Hoofdinfra;
- Fietspaden.

3.5 Beheerkader Beleid

De Beheersystematiek Openbare Ruimte (BSOR) van CROW vertrekt vanuit bestaand beleid. Het actief beleid maken gebeurt buiten de systematiek om. Als een beleidsplan is vastgesteld door het bestuur van de gemeente Arnhem en het heeft een relatie met het beheer van de openbare ruimte, dan wordt het opgenomen in het Beheerkader Beleid. Het integrale Beheerkader Beleid bevat daarmee een overzicht van al het relevante beleid voor de gehele openbare ruimte van Arnhem. Het Beheerkader Beleid is aanvullend op het Beheerkader Instandhouding. Alle wettelijke verplichtingen zijn ondergebracht in het Beheerkader Instandhouding. Het Beheerkader Beleid focust op de eigen doelen en ambities, zie afbeelding 5. Beheerkader beleid en instandhouding.

De scheiding tussen het Beheerkader Instandhouding en het Beheerkader Beleid is aangebracht om antwoord te kunnen geven op de vraag: 'Welke activiteiten zijn noodzakelijk en welke activiteiten doen we omdat we dat zelf willen?' De activiteiten die volgen uit het Beheerkader Instandhouding zijn noodzakelijk. De activiteiten uit het Beheerkader Beleid geven invulling aan de eigen ambities.

Goed onderhoud van de infrastructuur is een belangrijke voorwaarde voor goede bereikbaarheid. Bij de planning van het beheer en onderhoud zoeken we zo veel mogelijk afstemming met de bereikbaarheids-ambities maar houden we ook rekening met doelstellingen op het gebied van duurzaamheid en klimaat-adaptatie. Ook in de wijkvisies opgenomen wensen geven sturing aan de beheeropgave (bron: Geamendeerde begroting 2021).

We kunnen stellen dat het Beheerkader Beleid veelal bestaat uit de volgende elementen:

- Bestuurlijke doelen;
- Beleidsdocumenten.

Beide zijn in Arnhem vertaald in verschillende documenten die de basis vormen voor het Beheerkader Beleid.

Bestuurlijke doelen

In aanvulling op de basiswaarden zijn bestuurlijke doelen uitgangspunt voor het treffen van beheer- en onderhoudsmaatregelen en bij de bepaling van de risico's en de ontwikkelagenda. Bestuurlijke doelen kunnen vierjaarlijks vanwege de lokale, gemeentelijke verkiezingen wijzigen. Het college van de gemeente Arnhem begint in het collegeprogramma 2018 - 2022 met de tekst: 'Onze stad is een groene, levendige, ondernemende inclusieve stad'. Dit heeft zij voor zichzelf vertaald in de volgende speerpunten:

- Koploper op het gebied van duurzaamheid;
- Investeren in duurzame energie (energietransitie);
- Goede bereikbaarheid van de binnenstad.

Het bestuur geeft het beleidsveld Beheer Openbare Ruimte de volgende hoofddoelstellingen mee:

- A. Een duurzaam ingerichte en onderhoud leefomgeving, technisch op orde en aansluitend op de behoeften van de gebruikers (bijv. leeftijdsgebonden);
- B. Optimale dienstverlening;
- C. Investeren in kwaliteit en variatie van het groen in de stad.

Beleidsdocumenten

Verschillende beleidsdocumenten zijn input geweest om tot de kernwaarden voor strategisch beheer te komen. Beleidsdocumenten zijn opgesteld voor vrijwel elke beheergroep. Actuele documenten worden genoemd in de Geamendeerde begroting 2021. Daarnaast zijn er strategische visies vastgesteld. In bijlage I worden deze vermeld.

Beleidsdocument	Fragmenten uit de documenten m.b.t. de Openbare Ruimte
Coalitieakkoord 2018 - 2022	Arnhem blijft een groene stad met een goed bereikbare binnenstad
Structuurvisie Arnhem 2020 doorkijk 2040	Vergroten herkenbaarheid landschap, verbeteren ecologische kwaliteit
Visie 'Ruimte voor Beleving'	Goede ruimtelijke kwaliteit en bereikbaarheid binnenstad
Groenvisie 2017 - 2035	Behoud en beheer groenvoorzieningen
Gemeentelijk Rioleringsplan (GRP)	Borgen volksgezondheid, wateropgave KRW-waterkwaliteit

Tabel 6. Fragmenten uit een aantal belangrijke, actuele beleidsdocumenten

In onderstaande tabel zijn de drie meest voorkomende beleidsthema's weergegeven. Deze staan beschreven in de verschillende actuele beleidsdocumenten.

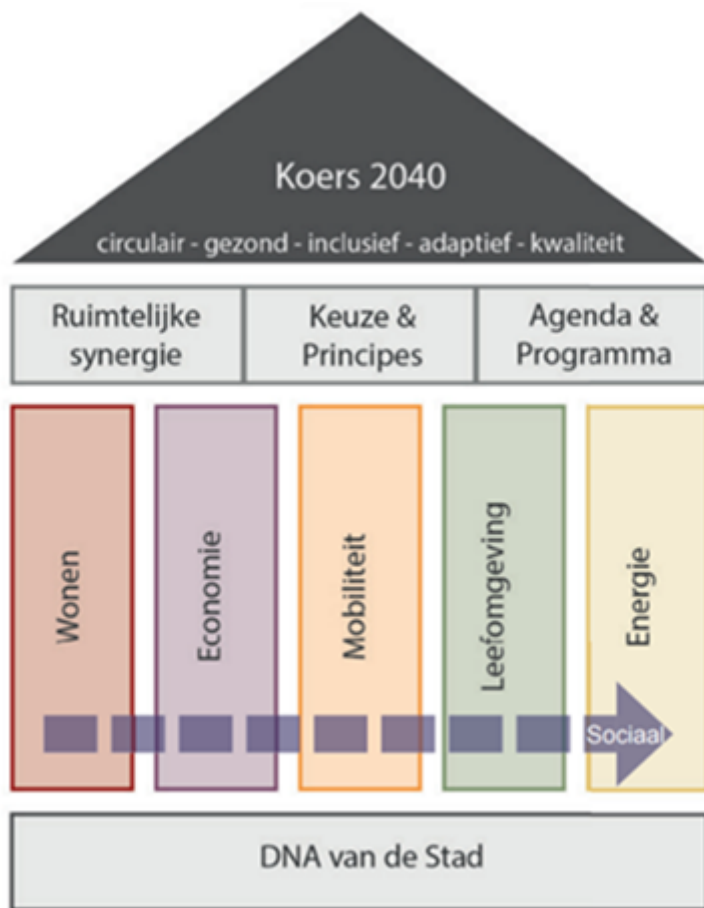
Beleidsthema	Doelstelling	Kern Prestatie Indicator	Prestatie Indicator
Energie	Duurzaam energiegebruik	Klimaatneutraal in 2050	Vermindering CO ₂ en Nox uitstoot %Hernieuwbare elektriciteit Aantal elektrische voertuigen
Duurzaamheid en klimaat		Materiaalgebruik zo veel mogelijk circulair: efficiënt en duurzaam grondstoffen gebruik, Verminderen water op straat, hitteplekken; toename groen	Percentage hergebruik Maximaal 2 uur wateroverlast op straat; hitteplekken verminderd. 10% meer groen
Participatie	Afstemming tussen bestuur en inwoners	Consulteren inwoners over inrichting en staat beheer en onderhoud woonomgeving participatie in planvorming bij ontwikkeling en herinrichtingen	Voldoende bereik naar inwoners Wijze van participeren (participatietrede) passend bij de aard van de planvorming

Tabel 7. Meest voorkomende beleidsthema's in Arnhem

Ruimtelijke ontwikkelingen

In het Koersdocument Arnhem 2040 'Samen bouwen aan Arnhem' worden toekomstscenario's beschreven qua ruimtelijke ontwikkeling van de stad. Het document is de basis voor de participatie voor de omgevingsvisie. Het is dus geen vastgesteld beleid maar een notitie die een drietal ontwikkelscenario's weergeeft die de gemeente als basis heeft geformuleerd voor verdere ontwikkeling. Na consultatie van de inwoners van de stad zal hierin een verdere keuze worden gemaakt. Voor het beheer van de openbare ruimte zijn ook de ontwikkelingen op het gebied van de energietransitie, incl. het elektrisch rijden van belang.

Gezien de ligging van Arnhem en de enorme vraag naar woningen in de regio is de verstedelijkingsdruk enorm. Het is het bijna niet te vermijden dat de verstedelijking toeneemt door in- en uitbreidingen. Soms in zeer hoge dichtheden. Dit leidt tot een verkleining van de hoeveelheid buitenruimte, terwijl de gebruiksdruk juist toeneemt. Dit betekent dat hier in het ontwerp goed over nagedacht moet worden. Er is inmiddels al een concept omgevingsvisie.

Afbeelding 1.3 Opbouw koers

Afbeelding 6. Opgave Koers 2040

Wijkprogramma's

Sinds 2017 zijn wijkprogramma's opgesteld. Er zijn nu 24 wijken met elk een wijkprogramma. Het Coalitieakkoord zet 'Van Wijken Weten', onverkort door. De ervaring die afgelopen jaren met 'Van Wijken Weten' is opgedaan (burgerparticipatie) wordt momenteel uitgewerkt naar praktische handvatten. Binnen de wijken wordt daarnaast een belangrijke bijdrage geleverd aan de hierboven genoemde verander-opgaven.

Ook de integrale benadering van alle doelen die de gemeente stelt in de wijk is een belangrijke opgave van de organisatie. In de wijkprogramma's zijn de beschikbare budgetten op wijkniveau opgenomen. Het team Leefomgeving is verantwoordelijk voor een deel van de uitvoeringsbudgetten voor de wijken. Zij halen bij inwoners en professionals in de wijk op wat het meeste nodig is voor de wijk en beslissen waar het geld aan wordt besteed. Dit geldt voor bijvoorbeeld voor groen, wijkonderhoud, speeltuinen, veiligheid, welzijn, participatie, sport en cultuur in de wijken.

De gemaakte plannen zijn terug te vinden in de wijkprogramma's. Vergroenen van de wijk en het maken van ontmoetingsplekken wordt in veel wijkactieplannen beschreven en daarmee belangrijk gevonden. Er zijn acht wijken met in elke wijk ca. vier wijkmanagers. Het uitwerken van de plannen vindt plaats in afstemming tussen de wijkmanagers, stadsdeelmanagers en gebiedsbeheerders. Hier wordt in paragraaf 4.2.3 nader op ingegaan.

Regio Arnhem en Nijmegen

De Regio Arnhem Nijmegen is een regionaal samenwerkingsverband tussen 18 gemeenten gericht op een structurele verbetering van het vestigingsklimaat voor inwoners en bedrijven in de regio Arnhem Nijmegen, in nationaal en internationaal perspectief. Het is een platform van overleg en afstemming, gericht op de thema's Duurzaamheid, Economie, Wonen en Mobiliteit. De samenwerking is vastgelegd in de Regeling Gemeenschappelijk Orgaan Arnhem Nijmegen City Region (opgenomen in de regelingenbundel) en is op 17 december 2015 gestart. Het werken aan duurzame mobiliteit en bereikbaarheid bestaat onder meer uit een aanpak om bestaande mobiliteitsnetwerken beter te benutten. Hierbij wordt specifiek aandacht besteedt aan 'zero emission' mobiliteit (fiets (e-hubs, zie hoofdstuk 8), openbaar vervoer, elektrisch vervoer. Daarnaast zijn er nog andere (regionale) samenwerkingsverbanden.

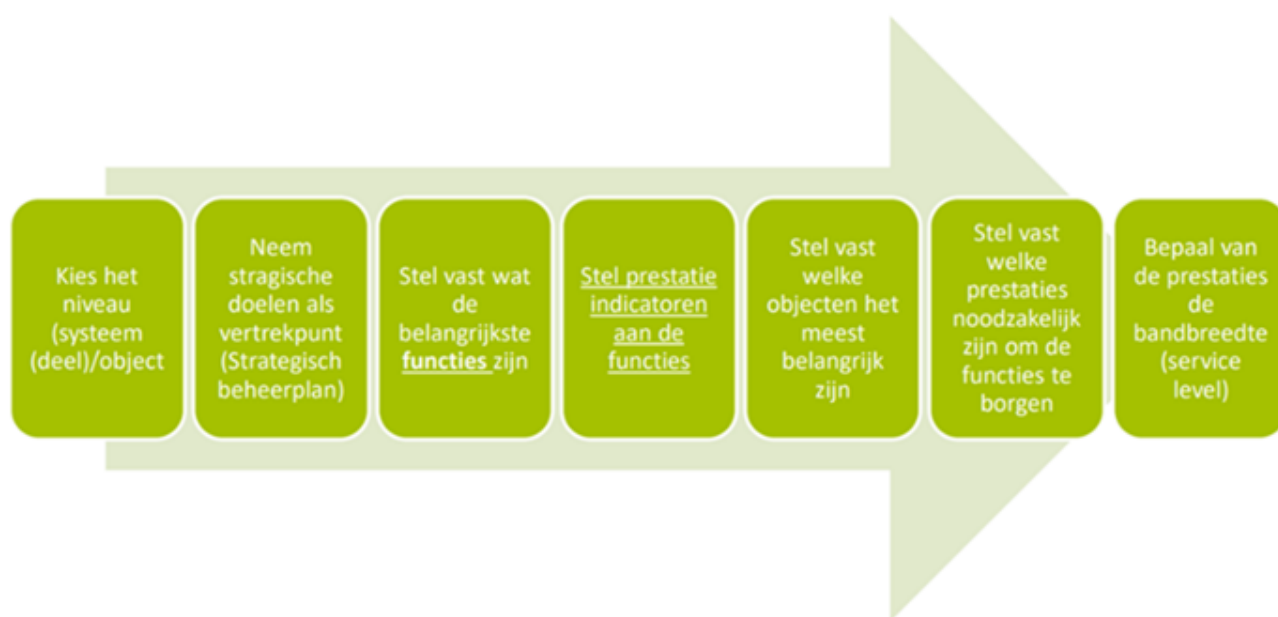
3.6 Beoogde effecten en prestatie indicatoren

Politieke ambities worden uitgewerkt in doelen (beleid) en vervolgens uitgewerkt naar concrete activiteiten (beheer). Alleen is van tevoren niet altijd bekend in hoeverre een activiteit bijdraagt aan het beoogde effect. Daarom worden de effecten van de activiteiten gemonitord, zodat het mogelijk is om op tijd bij te sturen.

In de processtap monitoren en analyseren worden de beoogde effecten vergeleken met de bereikte effecten. Daarvoor is het eerst nodig om de beoogde effecten vast te leggen. Hiervoor wordt een concrete formulering gemaakt van de gewenste effecten voor de openbare ruimte, ook wel kern prestatie indicatoren (KPI's) genoemd voortvloeiend uit beleid. Vervolgens worden de beoogde effecten vertaald in kwantitatieve en/of kwalitatieve indicatoren die gebruikt kunnen worden bij het monitoren. Dit zijn de prestatie indicatoren (PI's).

KPI's en PI's kunnen worden gebruikt voor het monitoren van processen, doelen en beleid. Aanvullend zijn er indicatoren vanuit het Rijk (Besluit Begroten en Verantwoorden, BBV) die verplicht moeten worden opgenomen in de begroting en zijn er sociale en financiële indicatoren. In bijlage B, C en D staan enkele relevante voorbeelden.

Hoe stel je PI's op?

Afbeelding 7. Opstellen KPI's en PI's

Expliciet werken met KPI's en PI's als vertaling van beleid naar beheer is nieuw voor de beheerorganisatie in Arnhem en vraagt om verdere doorontwikkeling in de komende jaren. Als eerste stap is een concept tabel opgesteld. In de tabel worden de indicatoren weergegeven voor de basiswaarden en beleidsthema's. Een aantal beleidsthema's zal nog verder uitgewerkt moeten worden. Voorbeelden van mogelijke prestatie indicatoren zijn daarbij gegeven. De PI's kunnen per onderliggend type kapitaalgoed van elkaar verschillen.

		Wegen	Stedelijk Waterbeheer	Groen	Bomen	Civ. Technische Kunstwerken	Openbare Verlichting	Verkeersinstallaties	Spelen	Verkeer	Beeldende Kunst	Trolley Infrastructuur
Doelstelling	Kern Prestatie Indicator	A	r	u	h	it	r	#	h	A	h	h
BASISWAARDEN												
Veiligheid en Gezondheid												
De openbare ruimte draagt bij aan het welzijn en comfort van mens, plant en dier.	Geen overlast van geluid en fijnstof	A	r	u	h	it		#				h
De kwaliteit van de openbare ruimte draagt bij aan een veilig Arnhem	Veilig gebruik van de openbare ruimte	A	r	u	h	it	r		h	A	h	h
Bereikbaarheid en Economische attractiviteit												
De beschikbaarheid van de openbare ruimte is voor alle gebruikers optimaal.	Voldoende bereikbaarheid voor bewoners, bedrijven en recreatie.	A	r			it		#		A		h
	Hoge tevredenheid over beschikbaarheid (rolstoelvriendelijk, geschikt voor blinden en slechtzienden).	A				it		#	h	A		h
	De inrichting van de openbare ruimte is levensloopbestendig	A				it	r	#		A		h
Leefbaarheid en Milieu												
Een prettig verblijfsklimaat in Arnhem bewerkstelligen. (In 2030 61% CO ₂ -reductie t.o.v. 2017)	Materiaalgebruik zo veel mogelijk circulair: efficiënt en duurzaam grondstoffen gebruik	A	r	u	h	it	r	#	h	A	h	h
	Werkzaamheden worden zo efficiënt mogelijk uitgevoerd met een zo laag mogelijke CO ₂ uitstoot	A	r	u		it	r		h	A	h	h
	Toepassen van natuur- vriendelijke inrichting en beheer		r	u	h			#	h			
	De hoeveelheid groen in Arnhem blijft minstens gelijk of neemt toe	A	r	u	h							
Imago												
De kwaliteit van de openbare ruimte draagt positief bij aan het imago van Arnhem	Positieve beleving door inwoners en recreanten	A	r	u			r		h	A	h	h
	Monitoring beleving inwoners zijn tevreden	A	r	u	h	it	r	#	h			h
Financiële gevolgschade												
De kosten voor beheer, onderhoud en vervanging bij de vastgestelde doelen zijn optimaal	Kosten korte termijn	A	r	u	h	it	r	#	h	A	h	h
	Kosten lange termijn	A	r	u		it	r	#		A	h	
	Kostenontwikkeling	A				it	r					
BELEIDSTHEMAS												
Energie												
Duurzaam energiegebruik	Klimaatneutraal in 2050	A	r	u	h	it	r	#	h	A	h	h
Duurzaamheid en klimaat												
Duurzaam gebruik materialen	Materiaalgebruik zo veel mogelijk circulair: efficiënt en duurzaam grondstoffen gebruik,	A	r	u	h	it	r	#	h	A	h	h
Verbeteren klimaat in de stad	Verminderen water op straat, hitteplekken; toename groen	A	r	u	h							
Participatie												
Afstemming tussen bestuur en inwoners	Consulteren inwoners over inrichting en staat beheer en onderhoud woonomgeving	A	r	u					h	A	h	
	Participatie in planvorming bij ontwikkeling en herinrichtingen	A	r	u					h	A	h	
PROCES												
Beleidsplannen	Is er beleid op het gebied van de beheerdiscipline	✓	✓	✓	✓	X	X	X	X	X	X	X
Beheerplannen	Zijn de beheerplannen aanwezig	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
	Zijn de beheerplannen ‘up to date’	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
Financiën 2021	Zijn de financiën beschreven in het beheerplan	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓

Tabel 8. KPI's en PI's voor de basiswaarden en beleidsthema's

Aanvullende informatie m.b.t. de prestatie indicatoren van gemeente Arnhem op de thema's **leefomgeving**, **duurzaamheid** en **bereikbaarheid** zijn te vinden in de begroting.

3.7 Afwegingskader

De in tabel 6 benoemde basiswaarden en beleidsthema's (beheeruitgangspunten) zijn leidend voor het beheer van de openbare ruimte en de inzet van de beschikbare financiële middelen. Het komt echter voor dat de doelstellingen en beheerprincipes strijdig zijn met elkaar of dat er onvoldoende middelen zijn om alle doelen te halen. Dan is het nodig om een keuze te maken. Om de juiste prioritering te kunnen stellen is een afwegingskader nodig. Voor de basiswaarden kan gebruik gemaakt worden van een risicomatrix, waarbij op basis van de kans van optreden en het gevolg van het optreden van een risico bijpassende maatregelen worden bepaald. De prioritering van beleidsmaatregelen kan verschillen per gebiedsindeling of project. Voor het ene gebied zal participatie hoger worden geprioriteerd dan voor het andere. Door waarden toe te kennen aan de verschillende thema's kan een afwegingskader worden opgesteld dat per project of ontwikkeling kan worden gebruikt.

3.8 Risicowaardenmatrix

Een risicomatrix beschrijft ongewenste gebeurtenissen in verschillende gradaties. Ongewenste gebeurtenissen zijn gebeurtenissen die negatief effect hebben op de basiswaarden of beleidsthema's. Arnhem heeft net als andere overheden veiligheid hoog in het vaandel staan. Dit is een voorbeeld van een organisatiewaarde, net zoals beschikbaarheid (bijvoorbeeld het beperken van overlast bij verplaatsen) en kwaliteit leefomgeving waarbij rekening gehouden wordt met de bezorgdheden in de samenleving.

Een risico is gedefinieerd als de kans dat een ongewenst gebeurtenis optreedt keer het effect van de ongewenste gebeurtenis. Voor de openbare ruimte wordt de kans van optreden geschat op basis van ervaring. De matrix is opgebouwd aan de hand van risiconiveaus (van acceptabel tot niet acceptabel) en risico-omschrijvingen. Met de omschrijvingen worden de in ongewenste gebeurtenissen in verschillende gradaties aangegeven. Een risicomatrix wordt veel gebruikt door assetmanagementorganisaties om de strategie te bepalen.

In bijlage F staat een voorbeeld van een risicomatrix voor de openbare ruimte van een andere gemeente. In een volgende versie van dit document kan een definitieve versie van een risicomatrix worden opgenomen.

4 Beheerorganisatie en Beheerproces

Het beheer van de openbare ruimte is een complex proces. De Beheersystematiek Openbare Ruimte beschrijft de activiteiten die samen het beheerproces vormen. De producten en activiteiten zijn onderverdeeld in zes processtappen, van 'Strategisch Beheer Openbare Ruimte' tot 'Evalueren en Bijsturen', met 'Integrale Afstemming' in het hart van het proces.

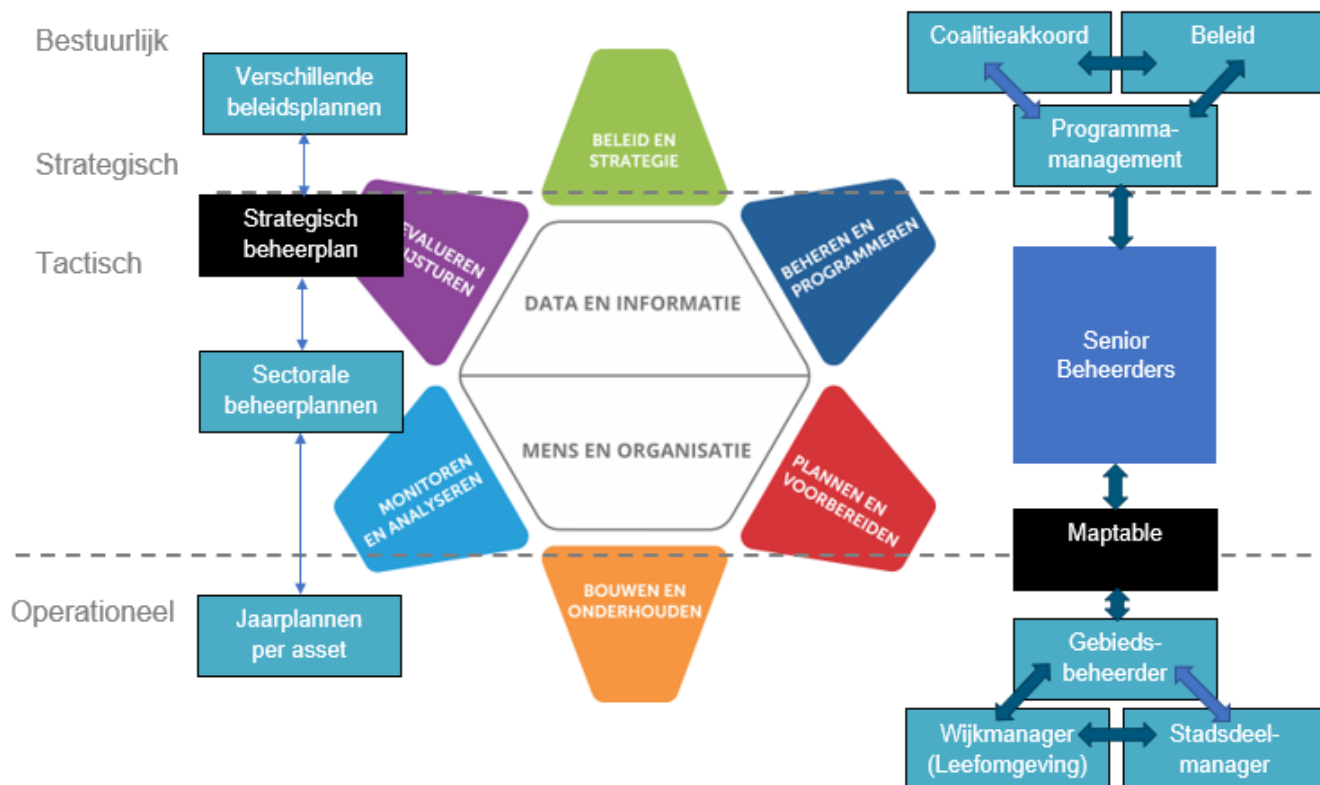
Afbeelding 8. Beheersystematiek Openbare Ruimte (BSOR) van CROW

Alle activiteiten (beleidsambitie, gewenste effecten, onderhoudsmaatregelen op basis van gekozen kwaliteitsniveau, etc.) worden voor de verschillende beheerdisciplines vastgelegd in dit sectorale beheer-plannen. Op overkoepelend niveau worden een aantal zaken vanuit de sectorale beheerplannen vastgelegd in het strategische beheerplan, denk hierbij aan kwaliteiten van het areaal en beheerstrategieën. De beleidsuitgangspunten en de daaraan gekoppelde financiële effecten worden vervolgens vastgelegd in een meerjarig investeringsprogramma en meerjarig onderhoudsprogramma (MJIP en MJOP). Een meerjareninvesteringsplan is een langetermijnplan voor het doen van investeringen die benodigd zijn om de kapitaalgoederen te kunnen vervangen. Een meerjarenonderhoudsplanning is een langetermijnplan voor het uitvoeren van noodzakelijk onderhoud aan de kapitaalgoederen.

Van beleid naar beheer

De beheerstrategie is afgestemd op het voldoen aan wet- en regelgeving en de uitgangspunten van het college (collegeprogramma 2018 - 2022). Om het onderhoud te kunnen sturen wordt gewerkt met het opstellen van uitvoeringsprogramma's en wijkplannen.

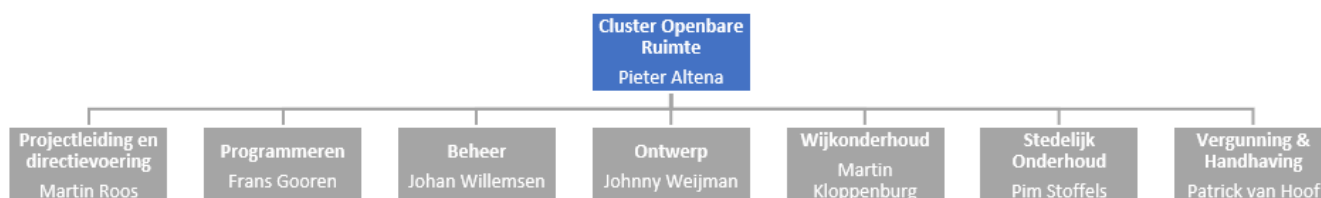
Dit strategisch beheerplan geeft mede invulling aan de vertaling van beleid naar beheer. De strategische beleidsdoelen en de wensen vanuit het bestuur en de beleidsafdelingen worden middels dit strategisch beheerplan vertaald naar sectorale beheerplannen en vervolgens naar jaarlijks onderhoudsprogramma's. In de overleggen rondom de 'Maptable' wordt de ruimtelijke samenloop in kaart gebracht. Daarna worden vervolgens onder andere prestaties, kosten en risico's afgewogen. De vertaling van beleid naar beheer naar uitvoering wordt in onderstaande afbeelding weergegeven.

Afbeelding 9. iAMPro Assetmanagement Model en de vertaling van beleid naar beheer

4.1 Beheerorganisatie

In dit hoofdstuk werd beschreven hoe er binnen het taakveld 'Openbare ruimte' wordt samengewerkt. Onderstaand is het organogram van cluster Openbare Ruimte weergegeven. Het cluster geeft invulling aan de rol van assetmanager of assetmanagementorganisatie. Het cluster werkt samen met andere clusters zoals (Beleid, Strategie & Regie) zij vervullen de rol van asseteigenaar.

Afbeelding 10. Organogram Cluster Openbare Ruimte

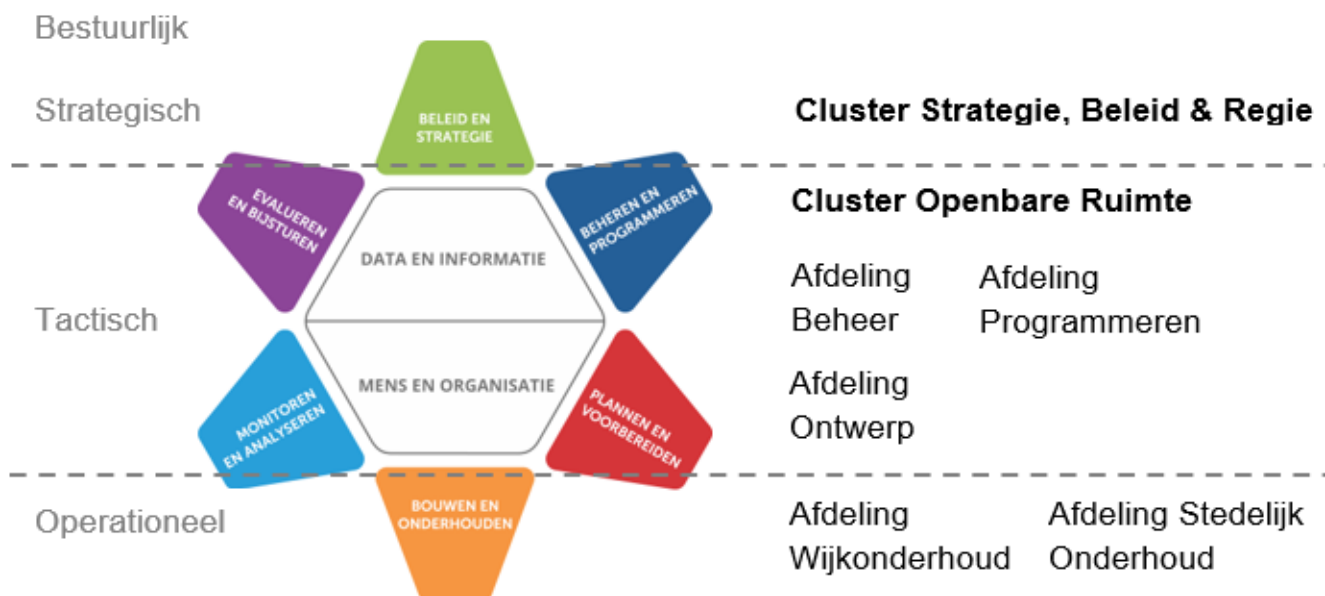
Beheerinformatiesystemen

Arnhem heeft een aantal goed functionerende beheerinformatiesystemen. Er is een GIS - en data-management systeem waarin (geografische) areaalgegevens van de verschillende vakgroepen zijn vastgelegd. De gegevens dienen als basis voor het vaststellen van benodigde budgetten en maatregelen. In het beheersysteem zijn de fysieke locatie en de toestand van de (meeste) assets vastgelegd. De gegevens dienen als basis voor overleg in de 'Mactable' als projecten integraal worden besproken.

Dagelijks vinden er wijzigingen plaats die in de beheersystemen bijgehouden moeten worden. Om mutaties te kunnen doorvoeren moeten de gegevens daarvoor worden aangeleverd. Dit zijn de revisie (as-built) tekeningen en bij aanleg van riolering ook de video-inspecties. Het is van groot belang dat deze gegevens volgens de vastgelegde en afgesproken formats aan de beheerder wordt aangeleverd.

4.2 Beheerproces

Het reguliere beheer en onderhoud van de openbare ruimte wordt planmatig in de gebruiksfase opgepakt. Dit houdt in dat het hoofdproces "beheren en onderhouden openbare ruimte" wordt doorlopen. Dit proces wordt onderstaand beschreven. De afdeling Beheer geeft samen met de afdeling Programmeren de opgaven aan, waarna de diverse afdelingen de opgaven vertalen naar een ontwerp en een te realiseren project.

Afbeelding 11. Beheerproces a.d.h.v. het iAMPro Assetmanagement Model

4.2.1 Beheren en Programmeren

De vakbeheerders van afdeling Beheer hebben inzicht in het beheer van alle kapitaalgoederen (assets) in de openbare ruimte. Zij weten welk areaal er is, hoe het functioneert, wat de technische staat is en wat er moet gebeuren om de openbare ruimte in goede staat te houden of te brengen. De belangrijkste taken zijn de beheercyclus doorlopen volgens het beheerplan (inventarisatie, inspectie, programmeren en onderhouden), met aandacht voor kosten, risico's en prestaties. De afdeling is gegroepeerd in vakgroepen, bijv. Wegen en Kunstwerken, Vakgroep Verkeer etc. De vakbeheerders van riolering en water maken onderdeel uit van de afdeling Programmeren

Verder geven de vakbeheerders van de afdeling Beheer en Programmeren inzicht in kwaliteit en functioneren van de kapitaalgoederen (assets). Men geeft advies, m.b.t. beheerdisciplines met daarbinnen de verschillende kapitaalgoederen (assets), aan verschillende afdelingen, beleidsadviseurs, gebruikers etc. De vertaling van beleid naar uitvoering, onder meer op gebied van veiligheid, leefbaarheid, duurzaamheid en betrouwbaarheid wordt eveneens door hen uitgevoerd. De taken zijn verder de borging en uitwisseling van kennis, het informatiebeheer en het beheren van de budgetten.

Door de senior beheerders van de afdeling productbeheer wordt per vakdiscipline een 'wensen- c.q. prioriteitenlijst' aangeleverd met groot onderhoudsopgaven en/of vervangingsopgaven aan de senior gebiedsbeheerder. Op de lijst staat aangegeven welke maatregelen in het daaropvolgende jaar met een doorkijk naar de drie jaren daarna aan groot onderhoud en vervanging noodzakelijk zijn. Deze prioriteitenlijst bevat naast een onderbouwing van de prioriteit, een globale raming van de kosten. Hierbij is de technische noodzaak leidend. De informatie komt uit de bestaande beheersystemen en de onderliggende uitgevoerde inspecties.

4.2.2 Plannen en Voorbereiden

De gebiedsbeheerder is de opdrachtgever van grote, integrale onderhoudsprojecten en zorgt voor afstemming met de afdeling Beheer. Arnhem wil een regiegemeente zijn. Voor de verschillende activiteiten is het plannen en programmeren nu bij verschillende afdelingen ondergebracht. Integrale projecten, sectoraal groot onderhoud en dagelijks onderhoud worden door verschillende afdelingen uitgevoerd. De uitvoering ligt vaak bij de aannemers. In de sectorale plannen wordt hierop verder in detail ingegaan.

De senior gebiedsbeheerders betrekken in de beginfase stadsdeelmanagers, projectleiders en calculatie-deskundigen om te adviseren over uitvoerbaarheid en kostenindicatie van een project. De start van een project wordt dus door de senior gebiedsbeheerder bepaald, met dien verstande dat er dan ook gekozen kan worden om een opgave als monodisciplinair project te starten als integraliteit niet noodzakelijk is. De senior beheerder is op de hoogte van de veranderopgaven vanuit beleid. Deze zal zich ook inspannen om daarvoor de integrale mogelijkheden te verkennen en de middelen, eventueel uit programma's, in te zetten in het project. In bijlage B worden de taken en verantwoordelijkheden van de beheerders beschreven.

De afdeling Programmeren is verantwoordelijk voor het bewaken van de meer integrale beleidsopgaven en het opstellen en uitvoeren van de integrale, gebiedsgerichte programmering van het beheer en onderhoud van de openbare ruimte. Daarnaast behoort de vakgroep Riolering en water tot de afdeling. Zij hebben een vergelijkbare rol als de andere vakbeheerders van de afdeling Beheer.

Integraal programmeren

Het proces van programmering van het groot onderhoud en vervanging in de openbare ruimte vindt sinds 2013 integraal plaats, waarbij ook andere dan strikt beheerbelangen, zoals verschillende beleidsambities, nadrukkelijk worden meegewogen. Door het weghalen van muurtjes tussen de budgetten van de verschillende vakgebieden (het zogenaamde ontschotten) én tussen jaarschijven (door het instellen van een egaliseringsreserve) vindt deze programmering integraal plaats. Deze aanpak geeft meer mogelijkheden om flexibel in te spelen op belangrijke projecten in de stad. Het gaat hierbij om de vakgebieden: Riolering, Wegen, Groen, Spelen, Bomen, Verkeersregelinstallaties, Civieltechnische kunstwerken, Openbare verlichting en Water. Ook het budget voor de teams Leefomgeving is ontschot. Dit geeft mogelijkheden om snel in te spelen op vragen van bewoners.

De wijze van samenwerken is ingericht rond de meldingen en de opstart van projecten. Door regulier overleg worden de projecten en vragen met elkaar afgestemd. Beleidsopgaven worden in projecten vormgegeven door de projectleider. Voorafgaand worden de beleidskaders en ambities bij de diverse beleidsmedewerkers opgevraagd. De beleidsvelden Groen, Bomen, Ecologie, Klimaatadaptatie, VRI, Water, Spelen en Ontmoeten zitten bij cluster Strategie, Beleid en Regie (SBR). Beleid ten aanzien van Openbare verlichting ligt in principe bij de senior gebiedsbeheerder. De overige beleidsvelden, zoals wegen en riolering liggen bij afdeling Beheer. Een integrale beleidsverantwoordelijke voor de openbare ruimte als geheel is er niet.

Het proces van integrale programmering van het groot onderhoud en vervanging in de openbare ruimte is een cyclisch proces. Er is sprake van continu bijsturen als gevolg van veranderde inzichten. Projecten lopen uit of komen, in tegendeel, juist in een stroomversnelling en de kosten kunnen afwijken. Ook zullen er continu nieuwe projecten langskomen die om uiteenlopende redenen een hogere prioriteit krijgen. Automatisch komen daardoor andere projecten lager op de lijst te staan.

Toetsproces

Op basis van het projectplan heeft het projectteam het ontwerp opgesteld. Om ervoor te zorgen dat er voldoende draagvlak is voor het ontwerp van VO en DO laat het projectteam ontwerpen toetsen bij relevante beheerders en overige betrokken, zoals hulpdiensten. Het doel hiervan is de afstemming tot en met het DO te organiseren met alle belanghebbenden. De projectleider organiseert het in de definitiefase gekozen toets proces. Dit toets proces bestaat onder andere uit het bespreken van het VO en DO met externe belanghebbenden van het project. De inrichtingsaspecten worden getoetst aan De Gids Openbare ruimte (GOR).

Bij conflicterende kaders adviseert de projectleider de opdrachtgever die verantwoordelijk is om deze tegen elkaar af te wegen. De reacties op het VO en DO worden vastgelegd in een toets matrix en de gevolgen voor (rest-) risico's worden getoetst aan de risicomatrix. Het resultaat is een DO wat getoetst is door de belanghebbenden, waarbij de conflicterende kaders tegen elkaar zijn afgewogen.

Ontwerpatelier

Het ontwerpatelier is een bijeenkomst in de definitiefase van een project in de openbare ruimte. Belanghebbende van verschillende disciplines worden in het ontwerpatelier betrokken bij het afstemmen van het beoogde projectresultaat. Tijdens het ontwerpatelier wordt een integraal schetsontwerp opgesteld, dat onderdeel is van het projectplan. Houden van een ontwerpatelier met de juiste belanghebbenden draagt bij aan een beheersbaar project doordat scopewijzigingen na de definitiefase worden voorkomen.

Eisen aan het resultaat van het ontwerpatelier:

In de definitiefase moet de bestaande onder- en bovengrondse infrastructuur geheel in beeld zijn (ook wat betreft de kwaliteit). Wat betreft de nieuwe situatie moet duidelijk zijn de materialisatie, functie per onderdeel en de maatvoering per onderdeel. Dit alles verwerkt in een integraal schetsontwerp (tekening) en beoordeeld op haalbaarheid zowel technisch als financieel. Keuzes bij het tot stand komen van het ontwerp moeten inzichtelijk zijn gemaakt.

4.2.3 Bouwen en onderhouden

Projectleiding & Directievoering

In samenwerking met de afdeling Ontwerp worden opdrachtgevers, vanaf de eerste planfase, geadviseerd over de civieltechnische mogelijkheden binnen een project en aandachtspunten rondom de realisatie van projecten in de openbare ruimte. De medewerkers richten zich op aanbesteden van werkzaamheden en contractbeheer. De samenloop van activiteiten wordt door planners op elkaar afgestemd. Het blijft een aandachtspunt om voorgenomen renovatie van wegvakken goed op elkaar af te stemmen. Input van inwoners zijn belangrijk, maar kunnen niet altijd worden meegenomen. Het is uiteraard niet vanzelfsprekend dat aan alle wensen en verwachtingen (input) voldaan kan worden

Projectontwikkeling externe partijen

Het terugvertalen van gemeentelijke ontwerpbeisen van de openbare ruimte door externe ontwikkelpartijen naar degelijke ontwerpen blijft een aandachtspunt voor beheerders. Het ontwerp van nieuwe wijken en voorzieningen wordt in vroeg stadium getoetst aan de eisen van de Gids Openbare Ruimte (GOR) waarin standaard eisen voor inrichting zijn vastgelegd.

Hiermee kan 'beheerbewust ontwerpen' en 'ontwerpbewust beheren' worden vormgegeven. Er blijft echter een spanningsveld bestaan tussen een degelijke gemeentelijke openbare ruimte en de belangen van projectontwikkelaars. Deze knelpunten bestaan voornamelijk uit dimensionering van wegprofielen, kwaliteitseisen van toe te passen materialen en assortimentskeuze en inrichting van groenvoorzieningen in nieuwe woonwijken.

Verbonden partijen en interne/externe partners

De gemeente neemt deel in diverse rechtsvormen, zowel publiek als privaat. Wanneer de gemeente zowel een bestuurlijk als een financieel belang heeft in een andere partij, is dat voor de gemeente een verbonden partij. Samenwerking met andere partijen is een manier om publieke taken uit te voeren die bijdragen aan het realiseren van de gemeentelijke doelstellingen. Deelnemingen in andere partijen brengen risico's met zich mee zowel bestuurlijk, maatschappelijk als financieel. Deze partijen worden als stakeholder benaderd bij relevante opgaven in de openbare ruimte.

Voor de regio Arnhem zijn dit de navolgende partijen:

Interne partners:

- Wijkteams, Schouwgroepen en belangengroepen;
- Groen Forum, Klimaatbestendig Arnhem; Triple Helix partners.

Externe partners:

- Waterschap Rijn en IJssel, Rivierenland en Vallei en Veluwe;
- Grondeigenaren zoals onder andere woningcorporaties, Provincie, Hoge Veluwe, Gelders Landschap, Staatsbosbeheer en buurgemeenten;
- Provincie Gelderland.

Wijkonderhoud

Het onderhouden van het groen in de wijken, de bossen en parken, en het reinigen van en schoonhouden van de openbare ruimte, is het speerpunt van de afdeling *Wijkonderhoud*. De uitvoering daarvan doen we niet zelf, maar laten we doen. De afdeling is het eerste aanspreekpunt voor bewoners, bedrijven en de teams Leefomgeving. Zij kunnen met vragen over (groen)initiatieven en het beheer en onderhoud van de openbare ruimte terecht. Vervolgens zorgt de afdeling ervoor dat aannemers van groen en reiniging aan de slag gaan met de oplossing. Er zijn diverse serviceploegen die met name het groenonderhoud en het verwijderen van zwerfvuil uitvoeren.

Stadsdeelmanager

Er zijn vijf stadsdeelmanagers wijkonderhoud en één manager voor bossen en parken. Zij maken deel uit van de afdeling Wijkonderhoud en vanuit die rol zijn ze ook eerste aanspreekpunt voor beheerzaken. Zij geven leiding aan en houden toezicht op het dagelijks beheer en onderhoud in de openbare ruimte van de wijk. De stadsdeelmanager is vanuit de gemeente ook de schakel tussen bewoners en de aannemers die werken in opdracht van de gemeente. Elke stadsdeelmanager werkt samen met een of meer wijkopzichters. De wijkopzichter ziet toe op de dagelijkse uitvoering van het werk.

Stedelijk onderhoud

De uitvoering van het dagelijks onderhoud in de openbare ruimte op stedelijk niveau wordt door de afdeling *Stedelijk onderhoud* verzorgd. Dit betreft directievoering en toezicht bij projecten op het gebied van riolering & water, kabels & leidingen, verkeer, wegen, machinale gladheidsbestrijding, VRI, boomonderhoud, speelvoorzieningen, huishoudelijk afval. Allemaal zaken die wijkoverstijgend zijn. De uitvoering gebeurt door aannemers in opdracht van de gemeente. Naast dagelijks onderhoud verzorgt de afdeling technische aanpassingen, lost storingen op en behandelt klachten en meldingen. Er zijn twee serviceploegen die kleine reparaties verrichten op het gebied van wegen en riolering.

4.2.4 Monitoren en Analyseren

Een belangrijk onderdeel van het beheerproces zijn de stappen ‘Monitoren & Analyseren’ en ‘Evalueren & Bijsturen’. In de ontwerpfase heeft men vanwege materiaalkeuze en inrichting de grootse invloed op de uiteindelijke beheerkosten. In de beheerfase zijn de uitvoeringskosten te bepalen aan de hand van de beleids- en overige kwaliteitsdoelstellingen.

Inspectie

Verschillende kapitaalgoederen (assets) worden geïnspecteerd, bijv. wegen, bomen, riolering, openbare verlichting, civieltechnische kunstwerken etc. Zij worden regelmatig geïnspecteerd, de interval van inspectie kan verschillen per kapitaalgoed. Dit is van belang om de conditie te monitoren en bij aansprakelijkheidsstellingen en schadeclaims aan te kunnen geven of er aan de wettelijke zorgplicht is voldaan. Met de relatief nieuwe inspectiemethode NEN 2767 (conditiemeting) kan de technische stand van het areaal goed in beeld gebracht worden. Infrastructuur wordt met de NEN 2767-4 methodiek beoordeeld. Op grond van de inspectiegegevens worden vervolgens te nemen maatregelen bepaald ten aanzien van beheer en vervanging.

Monitoring

Regelmatig wordt aan inwoners gevraagd hoe zij de leefbaarheid en leefomgeving ervaren. In het recente Rapport MONITOR ARNHEM 2019 zijn deze onderzoeksresultaten gepresenteerd. Er is een stijgende waardering voor de inspanningen van de gemeente in de openbare ruimte. Door de uitkomsten te analyseren kan men bepalen of de afgesproken prestatie-indicatoren worden gehaald. Zo nodig kan op grond van het resultaat het dagelijks beheer worden bijgesteld, of kunnen plannen worden gemaakt om de buitenruimte te verbeteren. Hiervoor moeten echter wel de benodigde extra middelen ter beschikking worden gesteld. Hier lopen technische beoordeling en beleving door elkaar. Binnen de wijkbudgetten bestaat de mogelijkheid andere keuzes te maken. Dit vraagt echter om het anders inzetten van de beschikbare middelen. Extra middelen kunnen alleen worden verkregen als de raad besluit deze beschikbaar te stellen.

Arnhemmers positiever over voorzieningen

Het oordeel van inwoners over de leefbaarheid, woonomgeving, woning en voorzieningen is een ruim voldoende tot goed. Ten opzichte van 2017 zijn inwoners van Arnhem positiever over de leefbaarheid en de voorzieningen in hun woonbuurt. Arnhemmers zijn, in vergelijking tot 2017, meer tevreden met het groenonderhoud, het onderhoud van wegen, paden en pleintjes en de hoeveelheid buitenverlichting. De waardering van bewoners voor de aanwezigheid van de gezondheidszorgvoorzieningen is ook gestegen.

Bron: Rapport MONITOR ARNHEM 2019

Er zijn echter aandachtspunten op het gebied van onderhoud en inrichting van de openbare ruimte.

Toename verkeersoverlast en sociale overlast

De meest voorkomende buurtproblemen in Arnhem zijn verkeersoverlast (te hard rijden en parkeeroverlast), verloedering (hondenpoep en rommel op straat) en vermogensdelicten. Ten opzichte van 2017 ervaren inwoners meer verkeersoverlast en sociale overlast, maar minder vermogensdelicten. De meest voorkomende vorm van sociale overlast is overlast van groepen jongeren. Hard rijdend verkeer wordt met stip genoemd als het buurtprobleem om met prioriteit aan te pakken.

Bron: Rapport MONITOR ARNHEM 2019

Monitoren FIXI-meldingen

Vanaf 2021 worden de monitoring en analyse van meldingen over wegen structureel opgepakt. Per kwartaal worden de meldingen in de categorie wegen geanalyseerd. Hiermee wordt meer inzicht verkregen over de kwaliteit van het areaal. De FIXI-app is een makkelijke en toegankelijk tool voor het maken van meldingen in de openbare ruimte. Met behulp van rapportages uit FIXI is het mogelijk om diverse tabellen en grafieken te genereren.

4.2.5 Evalueren en Bijsturen

Een regelmatige inspectie geeft data om het uitvoeringsproces mee te monitoren en mede te bepalen wanneer groot onderhoud of vervanging moet worden uitgevoerd. Ook overige instrumenten, zoals enquêtes onder de inwoners, zoals hiervoor genoemd, geven informatie over het behalen van de doelstellingen en KPI's. Deze informatie kan ook weer voor de beleidscyclus worden gebruikt. Een risico-analyse is ook deel van deze stap. Zie hiervoor zoals voorgaand beschreven bij de risicomatrix. Een voorbeeld risicomatrix is opgenomen in de bijlagen.

Bij aanleg of renovatie worden maatschappelijke (beleids)opgaven meegegeven in het ontwerpproces (Act). Hiermee is de cirkel van de levenscyclus van een kapitaalgoed weer rond. In de paragraaf 'ruimtelijke ontwikkeling' wordt meer specifiek op de maatschappelijke opgaven ingegaan, met name de energietransitie. In de voorgaande hoofdstukken werd verder ingegaan op de in Arnhem gebruikelijke werkwijze.

5 Areaaloverzicht en Kwaliteit

5.1 Areaaloverzicht

De kapitaalgoederen (assets) maken een groot deel uit van de openbare ruimte, zij vormen de openbare ruimte. De kapitaalgoederen maken goed gebruik van de openbare ruimte mogelijk. Onderstaande tabel toont een overzicht van de type en hoeveelheid kapitaalgoederen in Arnhem.

										
Stedelijk Waterbeheer	Wegen	Groen	Bomen	Openbare Verlichting	Civiel Technische Kunstwerken	Verkeersregel-installaties	Trolley Infrastructuur	Verkeer	Spelen	Beeldende Kunst
793	2.852.200	5.849.800	21.300	27.100	266	85	57	n.t.b.	365	28
Vrijverval Riolering (km)	Gesloten Verharding (m2)	Gazon en Gras (m2)	Individueel Beheerde Bomen (st)	Lichtmasten (st)	Bruggen en Viaducten (st)	Verkeersregel-installaties (st)	Bovenleiding (km)	Verkeers-tekens (st)	Speellocaties (st)	Herdenkings-monument (st)
24.600	4.983.200	126.400	29.400	23.900	16	7	3.700	790	124	134
Putten (st)	Open Verharding (m2)	Hagen (m2)	Bomen in Structuur (st)	Traditionele Armaturen (st)	Tunnels (st)	DRIP's (st)	Masten (st)	Beweg-wijzing (st)	Sport- en speelvelden (st)	Kunstwerken (st)
70	277.700	289.200		8.500	466	29	48	n.t.b.	1.960	13
Persleidingen (km)	Half Verharding (m2)	Heesters (m2)		LED Armaturen (st)	Grondkerende Constructies (st)	Verkeers-camera's (st)	Voeding (st)	Weg-bebakening (st)	Speel-toestellen (st)	Parkbeelden (st)
9				930	395		25			37
Infiltratierool (km)				OVL Netwerk (km)	Trappartijen (st)		Voedingskabel (km)			Monumentale objecten (st)
51										
Drukriolering (km)										

Tabel 9. Areaaloverzicht openbare ruimte Arnhem

5.2 Huidige en vereiste kwaliteit

De huidige kwaliteit is niet voor alle beheerdisciplines bekend.

Asset	Centrum	Winkelcentra	Wijken	Bedrijfsterreinen	Bossen/ parken	Hoofdinfra	Fietspaden
Groen	A	A	C D	C D	D	A B	-
Bomen***	-	-	-	-	-	-	-
Speelvoorzieningen	B	B	B	B	B		
Verhardingen*	A	A	C D	B	B	B	A B
Verkeersregelinstallaties**	goed	goed	goed	goed	-	goed	goed
Verkeersvoorzieningen	-	-	-	-	-	-	-
Civieltechnische Kunstwerken	A	B	B	B	B	B	B
Beeldende Kunst	B C	B C	B C	B C	B C	B C	-
Openbare Verlichting	A	B	B	B	B	B	B
Stedelijk Waterbeheer***	-	-	-	-	-	-	-
Trolley Infrastructuur	A	B	C	C	-	B	-

Tabel 10. Huidige beeldkwaliteit

* Voor asfaltwegen in de wijken streven we naar het voorkomen van kapitaalvernietiging (niveau B), voor elementenverharding (zoals klinkers en tegels) hanteren we niveau C en voor parkeervakken vinden we niveau D acceptabel.

** Er is geen eenduidige maat voor de kwaliteit van het areaal. Deze wordt ook niet bijgehouden. De installatie wordt goed onderhouden, er zijn geen achterstanden.

*** Kwaliteit op een andere wijkindeling gedifferentieerd.

De vereiste beeldkwaliteit is beschreven in paragraaf 3.4, tabel 5.

Uit de vergelijking van de twee tabellen blijkt dat de huidige beeldkwaliteit redelijk op orde is. Er zijn een aantal afwijkingen bij groen. De beeldkwaliteit ligt bij de wijken, bedrijfsterreinen en bossen/parken lager dan vereist. Bij de civieltechnische kunstwerken in het centrum liggen deze op niveau A, terwijl B het uitgangspunt is. Dit geldt ook voor de openbare verlichting. Daarentegen bevindt de beeldend kunst zich onder de vereiste beeldkwaliteit, vereist B en huidig is B/C.

Daarnaast val op dat de verkeerregelinstanties niet worden gemonitord op beeldkwaliteit en dat de assets bomen en stedelijk waterbeheer de kwaliteit op een andere wijkindeling baseert. Voor Trolley Infrastructuur geldt dat er geen vereiste beeldkwaliteit is opgesteld, maar dat deze wel gemeten wordt.

6 Beheerstrategie

In alle sectorale beheerplannen staat beschreven wat de huidige beheerstrategie is per discipline. In dit hoofdstuk brengen we alle beheerstrategieën samengevat bij elkaar. Voor verdieping verwijzen wij u door naar de betreffende sectorale beheerplannen, in de sectorale beheerplannen staat specifiek beschreven wat de onderbouwing is van een bepaalde keuze in de strategie.

6.1 Integrale beheerstrategie

Het op orde houden van de verschillende assets op de afgesproken kwaliteit vraagt om een integrale beheerstrategie. Een strategie die toepasbaar is op alle assets, dit kan per asset misschien een ander uitwerking hebben. Zo inspecteren we de wegen bijvoorbeeld elk jaar en de civiele kunstwerken één keer in de vijf jaar. Neemt niet weg dat daar wel een inspectiestrategie aan ten grondslag ligt. In deze paragraaf leggen we een aantal strategieën voor de verschillende assets vast, deze strategieën zijn:

Informatiestrategie:

Voor alle assets wordt informatie bijgehouden, variërend van aanlegjaar tot oppervlakte tot kwaliteit van de assets. De eenvoudigste manier is om dit vast te leggen in een beheersysteem. Dit kan één systeem zijn, maar dit kunnen ook verschillende beheersystemen zijn die gericht zijn op het type asset.

Inspectiestrategie:

Voor alle assets geldt dat zij met regelmaat worden geïnspecteerd. Om zo de kwaliteit te kunnen bepalen en vervolgens de maatregelen te bepalen om ervoor te zorgen dat assets die niet voldoen aan de kwaliteitseisen weer op het afgesproken kwaliteitsniveau te brengen.

Onderhoudsstrategie:

Voor alle assets geldt dat zij worden onderhouden, middels klein en groot onderhoud. Dit om ervoor te zorgen dat de geplande levensduur van de assets wordt bereikt. Het onderhoud wordt zoveel mogelijk integraal uitgevoerd, beheerders bekijken integraal waar mogelijkheden zitten om onderhoud integraal uit te voeren. Werk met werk maken! Eventuele transities en ambities kunnen tijdens het groot onderhoud worden meegenomen.

Vervangingsstrategie:

Voor alle assets geldt dat, net zoals bij de onderhoudsstrategie, wordt gekeken naar integraal uitvoeren van de werkzaamheden. Transitie, ambities, innovaties, trends, functieverandering etc. worden, indien van toepassing en benodigd, tijdens de vervanging van de asset meegenomen.

Financieringsstrategie:

De financiering van het onderhoud en vervanging wordt afgestemd met afdeling financiën. Voor onderhoud wordt gebruik gemaakt van exploitatiebudgetten en voor vervangingen van investeringsbudgetten. Rekening houdend met eisen vanuit het Besluit Begroting en Verantwoording provincies en gemeenten (BBV). Er wordt gestreefd naar het op orde hebben van de budgetten. Voldoende budget om de assets in stand te houden en voldoende budget om de assets aan het einde van de levensduur te vervangen. In beide gevallen worden ambities en transitie waar mogelijk mee geraamd om bijv. klimaatadaptatie vorm te geven in de stad.

6.2 Strategie per beheergroep

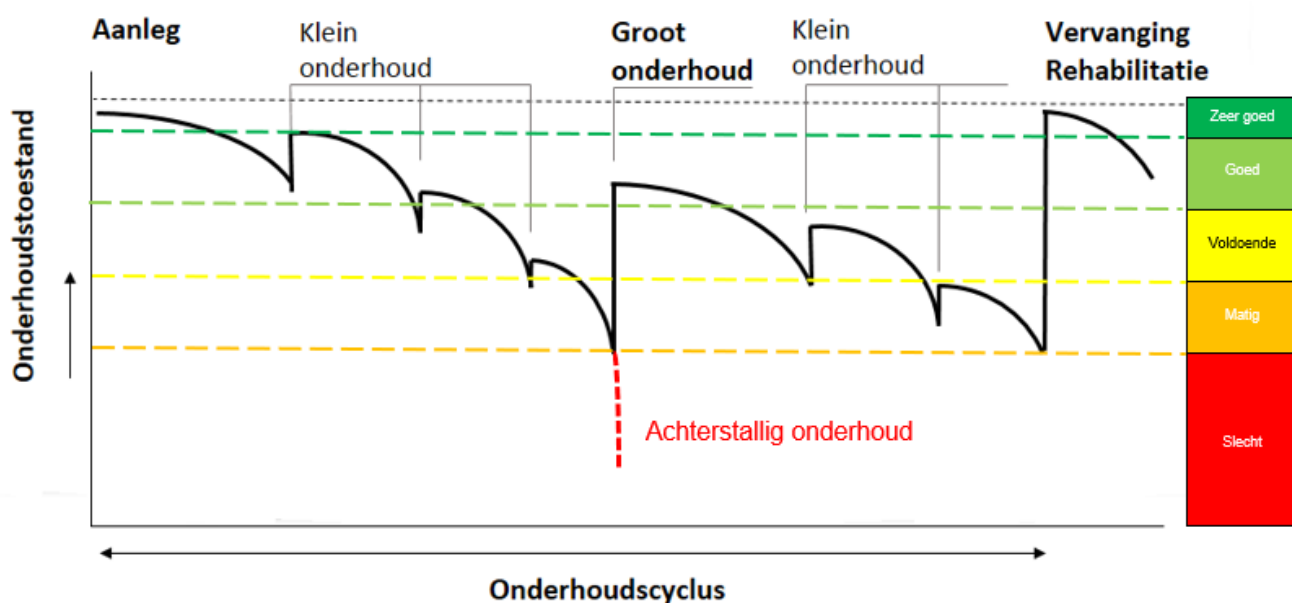
Dit strategisch beheerplan gaat over alle planmatige onderdelen van het onderhoud van de openbare ruimte die gerelateerd zijn aan de strategische beleidsopgaven die er liggen. Het plan beschrijft de momenten waarop beleidsdoelstellingen kunnen worden meegenomen in nieuwe aanleg of bij renovatie en herinrichting.

Elke beheergroep heeft in de praktijk met vernieuwingen en innovaties te maken. Dit betreft materiaalgebruik en ontwerpvormen. Bij vervanging van een kapitaalgoed wordt afgestemd of ambities en wensen op het gebied van duurzaamheid en leefomgeving kunnen worden meegenomen in de opgave. Met name bij wegen wordt gestuurd op veiligheid en het voorkomen van kapitaalvernietiging.

Om de assets goed te beheren en onderhouden wordt gebruik gemaakt van een beheercyclus, waarin verschillende vormen van onderhoud voorkomen. En waar het einde van de levensduur van een asset het vervangen/rehabiliteren van een asset wordt weergegeven. We kunnen bij de meeste assets denken, na de aanleg, aan:

- Klein onderhoud;
- Groot onderhoud;
- Vervanging (of in het geval van wegen rehabilitatie).

In onderstaande afbeelding wordt visueel weergegeven hoe de onderhoudscyclus zich verhoudt tot de verschillende beeldkwaliteitsniveaus.

Afbeelding 12. Onderhoudscyclus assets in de openbare ruimte

Klein onderhoud

Klein onderhoud is het gedurende de levensduur van een kapitaalgoed onderhoud uitvoeren, waarbij kleine gebreken worden hersteld, dit wordt ook wel regulier of klein onderhoud genoemd. Klein onderhoud dient voor het in standhouden van bestaande kapitaalgoederen. Voorbeelden zijn het schilderen van een brugleuning, het dichten van gaten in de weg, het snoeien van dode takken in bomen.

Groot onderhoud

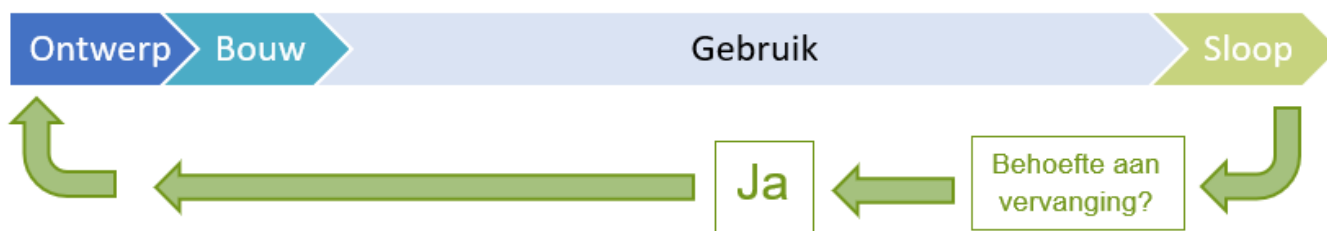
Groot onderhoud is erop gericht de (geplande) levensduur te behalen of te verlengen. Dit zijn onderhoudsactiviteiten die meerjaarlijks en planmatig uitgevoerd worden aan voorzieningen. Denk aan het overlagen van asfaltverharding, het herstraten van grotere stukken elementenverharding, het snoeien van de bomen, het bijzaaien van gras en het vervangen van beschadigde onderdelen aan bijv. meubilair na vandalisme. Deze activiteiten bieden een kans om circulair materiaalgebruik en overige duurzaamheidsdoelstellingen te verwezenlijken mits dit binnen de beheerexploitatie past of bijpassende middelen beschikbaar worden gesteld.

Vervanging

Het cyclisch vervangen van de voorzieningen van de openbare ruimte aan het eind van de levenscyclus behoort hiertoe. Hierbij kan worden gedacht aan het vervangen van een boom of een prullenbak of het vervangen van de riolering of de verharding inclusief de fundering. In de praktijk wordt veel cyclische vervanging opgepakt via projecten, zoals reconstructies.

Levensduurplanning van de beheergroepen voor de aankomende 40 jaar is van belang om prioritering van werkzaamheden in de openbare ruimte mogelijk te maken. De vervanging van riolering is in veel gevallen een aanleiding om de gehele buitenruimte te renoveren. Ook veroudering van bestrating van wijken uit de zestiger en zeventiger jaren kan een reden zijn om de buitenruimte te vernieuwen, niet zolang het nog aan de gewenste beeldkwaliteit voldoet.

De levenscyclus van kapitaalgoederen in de openbare ruimte ziet er op hoofdlijnen als volgt uit.

Afbeelding 13. Levenscyclus van een kapitaalgoed (asset)

6.2.1 Wegen

Woonwijken

De wegen in de woonwijken worden op C-niveau beheerd. Dat is net onder het basisniveau. De kans op kapitaalvernietiging is hier gering aangezien de meeste verhardingen in de wijken uit elementverhardingen bestaan. Kapitaalvernietiging treedt met name op bij asfaltverhardingen. Bij asfaltverhardingen wordt de onderhoudsmaatregel steeds duurder naarmate de schade toeneemt. Bij elementverhardingen blijft dit enigszins gelijk. Herstraten blijft herstraten. De parkeervakken worden in de wijken op D-niveau beheert. Dat brengt een reëel veiligheidsrisico (bijv. letselschade) met zich mee.

Centrum

De verhardingen in het Centrum worden op A-niveau onderhouden. Dat geldt ook voor winkelcentra, en winkelplinten in de woonwijken. Hier komen veel mensen en we willen dat deze locaties er netjes heel en schoon bij liggen. Dit vergt dus een extra inspanning qua beheer. Dat zal met name invloed hebben bij de afdeling Wijkonderhoud. Een scheve tegel wordt nu eerder hersteld dan in een woonwijk. Aangezien dit dagelijks klein onderhoud is opgenomen in onze onderhoudsbestekken bij wijkonderhoud vergt dit dus ook een extra financiële verplichting.

Bedrijventerreinen en hoofdinfrastructuur

Voor de wegen en verhardingen op bedrijventerreinen en de hoofdinfrastructuur geldt dat we deze op B-niveau onderhouden en beheren. Hier liggen relatief veel vierkante meters aan met name asfalt. Vanwege onder andere de economische belangen willen we dat hier op het juiste moment onderhoud uitgevoerd wordt. Hiermee voorkomen we kapitaalvernietiging, maar zal ook de overlast minder groot zijn bij de uitvoering van groot onderhoud. Daarnaast is de hoofdinfrastructuur belangrijk in de doorstroming en mobiliteit van de stad. Dit moet op een redelijke tot goed niveau zijn.

Fietsinfrastructuur

De gemeente hecht een grote waarde aan een goede fietsinfrastructuur. Er zijn een aantal regionale hoofdfietsroutes (Rijn-Waalpad, snelfietsroute Wageningen-Arnhem, snelfietsroute Dieren-Arnhem en snelfietsroute Liemers-Arnhem) die belangrijk zijn voor de fietsmobiliteit van de stad. Daarom worden deze fietspaden op A-niveau onderhouden. Dat geldt ook voor hoofdfietsnetwerk in de stad zelf. De gemeentelijke hoofdfietspaden worden ook op A-niveau onderhouden. Hiermee stimuleren we ook om mensen vanuit de auto de fiets op te krijgen.

6.2.2 Stedelijk Waterbeheer

De beheerstrategie is in het Rioolbeheerplan per onderdeel uitgewerkt. Gelet op de omvang van het netwerk is de vrijvervalriolering voor wat betreft de benodigde beheerkosten, personele inzet en behoefte aan strategie de belangrijkste voorziening van de riolering.

Een belangrijk aspect in het beheer van de vrijvervalriolering is de vaststelling van de omvang van de werkzaamheden. Daarbij wordt altijd gezocht naar afstemming en samenloop met projecten binnen en buiten de gemeentelijke organisatie.

Het beeld van de kwaliteit en het functioneren van rioolstelsel vormt het vertrekpunt voor de afstemming en samenloop (integratie) met andere beheerdisciplines. Daar wordt bij het vaststellen van de maatregelen rekening mee gehouden door een voldoende groot schaalniveau (van rioleringsbuis naar straat of zelfs wijk) te kiezen.

De omvang van een rioleringsproject wordt vastgesteld op basis van het type en aantal schades in een rioolstreng, de functie en de locatie van het riool. Om de gegevens hiervoor te genereren zijn, naast de informatie uit het beheersysteem, handmatig aanvullende bewerkingen nodig. Deze vertaling en bewerkingen wordt extra ingewikkeld gemaakt doordat verschillende gemeentelijke beheerdisciplines elk een eigen schaalniveau gebruiken, zowel qua ruimte als tijd, voor het maken van maatregelenplanningen (riolering gaat bijvoorbeeld 60 jaar mee terwijl een asfaltconstructie 15 jaar mee gaat).

Het is dus continue zoeken naar de op dat moment meest handige combinatie van maatregelen voor de openbare ruimte. Het is tijdrovend maar wel noodzakelijk om een integrale afstemming met andere disciplines mogelijk te maken. Dat wordt gedaan door continue monitoring van alle (nieuw) vastgestelde maatregelen en periodiek overleg in de zogenaamde "map-table sessie" waar alle beheerders, wijk- en stedelijk onderhoud en de teams leefomgeving (de wijken) inbreng leveren.

Juist in deze tijd waarin steeds hogere eisen aan ruimtelijke ontwikkelingen en de inrichting van de openbare ruimte (hitte- en droogtestress, wateroverlast, overstroming, verkeer, energietransitie) worden gesteld is de samenloop, integraliteit van projecten essentieel. Alleen als het echt niet anders kan (hoge prioriteit en geen samenloop, instorting(sgevaar), reparaties) worden riolen autonoom vervangen/hersteld.

Om de integraliteit met de andere beheerdisciplines, nutsbedrijven etc. beter mogelijk te maken wordt bij het vaststellen van de maatregelen voor de lange termijn (> 10jaar) gekeken naar:

- Aanlegperiode van de riolering. Hiermee kan een duidelijke relatie worden gelegd met de bovengrond. De aanlegperiode geeft een typering van het straatprofiel en de opbouw en indeling
- van de openbare ruimte.
- Stelseltype en uitgangspunten bij het ontwerp. Dit geeft aan hoe de opbouw van de riolering is, welke samenhang er is met de oppervlaktewaterstructuur en welke kenmerken voor het functioneren van belang zijn.
- Indeling in administratieve eenheden, zoals wijk- en buurtnamen volgens het CBS of typering volgens andere organisatieonderdelen binnen een gemeente.
- Indeling in bemalingsgebieden.

Voor de korte termijn (<= 10 jaar) is dan een nadere uitwerking en groter detailniveau noodzakelijk.

De beslissing om een riool te repareren, vervangen of herstellen wordt altijd genomen op basis van inspectie, de feitelijke toestand van de riolering en nooit op basis van de leeftijd van de riolering.

Voor de overige voorzieningen van de riolering wordt per object vastgesteld of en hoe vervanging (langere termijn) dan wel onderhoud (korte termijn) nodig is. Dit gebeurt op basis van inspecties (o.a. voor gemalen en druksystemen) en bij falen (een defecte pomp, klep, schuif wordt direct gerepareerd of vervangen).

6.2.3 Groen

Om het groen te kunnen beheren is het beleid over het groen vertaald naar beheertypen. Elk beheertype heeft haar eigen streefbeeld en bijpassende beheermaatregelen. De functie, het gebruik en de ecologische waarde bepalen het streefbeeld van een beheertype. Er zijn beheertypen die meer natuurlijk zijn en beheertypen die meer cultureel zijn. Ook zijn er water gerelateerde beheertypen die vallen onder groen.

In de beschrijvingen van de beheertypen wordt uitgegaan van het in standhouden van de bestaande groen elementen. Aanleg en ontwikkeling van nieuw groen valt niet binnen deze beschrijvingen. De eisen voor aanleg en ontwikkeling zijn opgenomen in de Gids Openbare Ruimte van de gemeente Arnhem.

Culturele beheertypen	Natuurlijke beheertypen
Gazon/recreatief gras	Bos
Heesters hoog	Heide
Heesters laag/bodembedekkers	Hooilanden
Haag/blokhaag	Struweel
Rozen	Ruigte
Vaste planten	Gras/kruiden
Wisselperk	Moeras
Bloembak	Paddenpoel
Gevelbeplanting	Gevervegetatie
Boomspeigel	Alle water: vijver/sloot/waterpartij/kolk/wiel.
	Onbegroeid terrein

Tabel 11. Culturele en Natuurlijke beheertypen

Beschrijving streefbeeld

De beschrijving van de kwaliteit van het groen is zoveel mogelijk aangesloten op de landelijke standaard op basis van de CROW-kwaliteitscatalogus openbare ruimte 2013. (Niet alle beheertypen staan hierin beschreven.) Door het toepassen van deze landelijk bekende methode is het eenvoudiger om interne werkprocessen op elkaar aan te sluiten. Het vaststellen van het eindbeeld, het meten van de huidige kwaliteit, schouwen en het werken met beeldbestanden krijgen hierdoor een sterke samenhang en het werkt effectiever. Ook zijn makkelijker vergelijkingen te maken met gegevens van andere terreinbeheerders.

Beheervoorwaarden

Aan de beschrijving van de beheertypen zijn ook beheervoorwaarden toegevoegd die specifiek voor het beheertype van toepassing zijn.

Een aantal parken zijn aangewezen als rijksmonument; Sonsbeek, Zijpendaal, Gulden Bodem en Moscowa. Voor deze parken gelden extra instandhoudingsvoorwaarden. Park Angerenstein is aangewezen als gemeentelijk monument.

Begrazing

Een aantal natuurlijke beheertypen worden beheerd door middel van begrazing. Het streefbeeld van dat beheertype verandert hiermee niet, het is een wijze waarop het streefbeeld in stand wordt gehouden. Er is bewust gekozen om een aantal terreinen te laten begrazen. Begrazing doen we om de biodiversiteit te verhogen, begrazing zorgt voor een rijkere, andere structuur in de vegetatie dan maaien. Begrazing wordt bij de beheertypen niet apart beschreven, ze wordt beschouwd als een vorm van extensief beheer.

6.2.4 Bomen

Het beheer van de bomen is erop gericht om een jonge boom tot volwassenheid te brengen en daarna zo lang mogelijk te behouden, afgewogen tegen de kosten die daarvoor nodig zijn. De bomen in Arnhem zijn onderverdeeld in 2 groepen namelijk 1. Individueel beheerde bomen en 2. Bomen die in een structuur staan.

Individueel beheerde bomen:

- Buitengewone bomen/ Toekomstbomen: kunnen naast de reguliere onderhoudsmaatregelen ook extra onderhoud krijgen indien dit de levensduur en de groei ten goede komt.
- Vrijstaande/solitaire bomen: in zowel park, groen als straat worden gesnoeid en opgekreund indien nodig.

Bomen in een structuur:

- Structuurbomen (landschapselementen): worden als één geheel beheerd. De structuur is belangrijker dan de individuele boom.
- Groepsbomen (>3, <15): worden als groep beheerd. De groep is belangrijker dan de individuele boom
- Laanbomen: worden als één geheel beheerd. De structuur en het ritme is belangrijker dan de individuele boom.
- Bomen in Groen-Blauwe lijnen of groene hoofdstructuur: het groene of historische karakter van deze lijnen en hoofdstructuur is leidend niet die ene boom op die ene plek.

6.2.5 Civieltechnische Kunstwerken

Woonwijken

De kunstwerken buiten het centrum en stationsgebied worden op niveau B beheerd. We zorgen dat de veiligheid niet in het geding komt en er geen kapitaalvernietiging plaats zal vinden. Wat graffiti betreft laten we discriminerende en aanstootgevende teksten binnen 24 uur verwijderen, maar verder niet. Hiermee vullen we als beheer openbare ruimte de ambities veiligheid en bereikbaarheid in.

Centrum

De kunstwerken in het centrum en stationsgebied worden op niveau A beheerd. Voor de meeste objecten in deze gebieden hebben we een contract afgesloten voor reiniging en aanbrengen anti-graffiti. Maandelijks worden deze objecten geschouwd en waar nodig gereinigd.

6.2.6 Openbare Verlichting

Centrum

De lichtmasten en armaturen in het centrum worden op niveau A beheerd. Lichte beschadiging als gevolg van deuken, minimale verkleuring van coating, lichte roestvorming of kleine slijtage aan lichtmasten en armaturen wordt toegestaan in het centrum. Storingen c.q defecten en schades(aanrijd/storm/vandalisme aan lichtmasten en armaturen worden d.m.v. correctief onderhoud hersteld. Het Centrum bestaat voornamelijk uit plusgebieden, hierdoor ligt de aandacht voor het beheren van de openbare verlichting hoger.

Woonwijken - Hoofdontsluitingswegen - Industrierreinen - Buitengebieden - Fietspaden - Parken

De lichtmasten en armaturen binnen deze disciplines worden op niveau B beheerd. Enige mate van beschadiging als gevolg van deuken, verkleuring van coating, lichte roestvorming of enige slijtage aan lichtmasten en armaturen wordt toegestaan. Storingen c.q defecten en schades(aanrijd/storm/vandalisme aan lichtmasten en armaturen worden d.m.v. correctief onderhoud hersteld.

Plusgebieden

Binnen woonwijken, parken en sommige fietspaden bestaan ook plusgebieden. De lichtmasten en armaturen worden op niveau B beheerd. Enige mate van beschadiging als gevolg van deuken, minimale verkleuring van coating, lichte roestvorming of enige slijtage aan lichtmasten en armaturen wordt toegestaan. Storingen c.q. defecten en schades (aanrijd/storm/vandalisme) aan lichtmasten en armaturen worden d.m.v. correctief onderhoud hersteld.

6.2.7 Verkeerregelininstallaties

Technisch beheer

Indien er sprake is van een technische storing of schade van buitenaf dan staat de veiligheid van de openbare ruimte voorop. Situaties waarbij de veiligheid in het geding worden dan ook direct. Dit zijn onder andere situaties waarbij de verkeerslichten niet meer werken of situaties waarbij de weg of voetpad wordt geblokkeerd of niet veilig te gebruiken is.

Naast veiligheid is de beheerstrategie afhankelijk per beheerobject.

Beheerobject	Beheerklasse	beheersstrategie
Verkeersregelininstallatie (niet bij een geregelde oversteekplaats of permanent pendellicht)	Kritiek	Voor verkeersregelininstallaties geldt dat de functionele werking tijdelijk minder mag zijn van kwaliteit, maar het probleem dient zo snel mogelijk onderzocht te worden en (zo mogelijk) direct verholpen te worden (reactietijd <4 uur). Indien de functionele werking maar beperkt belemmerd wordt en het bundelen van storingen zeer kosten efficiënt is, wordt hiervoor gekozen (bijvoorbeeld als lus geslepen moet worden).
Communicatienetwerk	Belangrijk	Langdurige uitval beperkt de automatische monitoring en zorgt hierdoor indirect voor slechter presteren van de verkeerslichten
Bediencentrale verkeerslichten	Belangrijk	De monitoring van storingen en uitval van de verkeerslichten vindt plaats via deze centrale. Langdurige uitval belemmert het zicht op de kritieke verkeersregelininstallaties.
Overige systemen verkeerscentrale	Normaal	Eventuele bugs hoeven niet snel opgelost te worden tenzij hierdoor het systeem niet operationeel is. Het verhelpen van storingen gebeurt op werkdagen.
Parkeerverwijssysteem, DRIPS en telkasten	Normaal	De systemen mogen langere tijd buiten werking zijn indien een storing niet snel te verhelpen is. Het verhelpen van storingen gebeurt op basis van best effort. Voor deze systemen wordt geen preventief onderhoud uitgevoerd.

Tabel 12. Beheerstrategie per beheerobject

Verkeerskundig beheer

Het verkeerskundig beheer bestaat uit de controle of de verkeerslichten nog veilig, geloofwaardig, efficiënt en effectief regelen volgens de vastgestelde regelstrategie en ontwerpuitgangspunten. Deze controle vindt zowel preventief als correctief plaats.

Beeldkwaliteit

Naast het technisch en verkeerskundig goed functioneren van de verkeerslichten zijn ze ook bepalend voor het beeld van de openbare ruimte. We zijn gestopt met het behandelen van de automaten met een anti-graffiti coating. Deze blijkt namelijk nooit volledig bestand tegen graffiti. Momenteel spuiten we de graffiti zo snel mogelijk over. Daarnaast zorgen we ervoor dat ons buitenwerk er netjes uitziet door deze bij het onderhoud te laten inspecteren en te wassen en schilderen indien noodzakelijk.

6.2.8 Spelen

Alle speelvoorzieningen in de openbare ruimte van Arnhem worden op dezelfde wijze beheerd ongeacht de locatie. Het beheer van de speelvoorzieningen ligt op niveau B en is er vooral op gericht om de speelvoorziening veilig bespeelbaar te houden. Dat houdt in dat kapotte speeltoestellen worden gerepareerd zolang dat opweegt tegen de levensduur van het toestel. Zo niet, dan komt het speeltoestel in aanmerking voor vervanging. Dit laatste wordt met Teams Leefomgeving overlegd om de wensen uit de buurt hierin mee te kunnen nemen zodat er eventueel een ander soort speeltoestel of geen speeltoestel wordt teruggeplaatst.

Vanuit de Beheervisie Spelen en Ontmoeten is de ambitie om 8 van de 20 Grote (groene) Speel- en Ontmoetingsruimtes te verbeteren bij Beheer neergelegd, vervolgens is deze opgave meegegeven aan Team Leefomgeving. Deze ambitie wordt projectmatig opgepakt. Dat houdt in dat met de betreffende Teams Leefomgeving en de buurt wordt bepaald wat de plek nodig heeft om de ambitie te realiseren. Het initiatief ligt bij de Teams Leefomgeving omdat het belangrijk is dat de buurt hierin mee participeert en mogelijk ook andere wensen en ideeën uit de buurt hierin gecombineerd kunnen worden.

6.2.9 Verkeer

Bewegwijzering

NBD borden: Voor de wettelijke taken van de NBD betaalt de gemeente een vast bedrag per object. Voor de NBD borden verzorgt de NBD een jaarlijks overzicht voor het onderhoud en de vervangingen voor de komende 5 jaar. In dit overzicht is een schatting van de kosten in de komende 5 jaren voor zowel schilderwerk als vervanging opgenomen. Een aanvullende schouw naar de daadwerkelijke status is gewenst. Er is een structureel achterstallig onderhoud volgens de normering van de NBD. Op grond van beschikbaar budget en een schouw moeten keuzes worden gemaakt.

Fietsroutenetwerk en Fietsknooppunten: Voor het onderhoud en de instandhouding van deze netwerken zijn contracten afgesloten.

Verkeerstekens

Verkeersborden

Systematisch beheer is noodzakelijk uit oogpunt van aansprakelijkheid. Systematisch beheer draagt ook bij aan kostenbeheersing en leidt tot een efficiënte budgetplanning. Door systematisch beheer wordt ook blijvend de functionaliteit van verkeerstekens bewaakt. Een punt dat met name van belang is bij reconstructies. Tot slot biedt een systematisch beheer de mogelijkheid tot prioritering. Weliswaar moet uit oogpunt van aansprakelijkheid altijd aan de minimale vereisten worden voldaan, het is wel mogelijk, afhankelijk van wegtype of gebied, te accepteren dat niet overal het hoogste niveau van onderhoud wordt gehaald.

Op dit moment is niet duidelijk wat er exact aan verkeersborden buiten op straat staat. We zijn voornemens om dit door een externe partij in beeld te laten brengen. Momenteel wordt het onderhoud en de vervanging verzorgd door SOH op basis van schouw per gebied/wijk. Zodra er bekend is wat we hebben en wat de staat is kan er een onderhouds- en vervangingsplan gemaakt worden.

Beheersysteem waarin alle verkeersborden zijn opgenomen. Hierin kan ook een onderbouwing worden opgenomen over de noodzaak om een bord te plaatsen (nieuw) of te laten staan (belangenafweging), of weg te halen. Koppeling met genomen verkeersbesluit indien vereist.

Markeringen

Ook hiervoor geldt dat het niet duidelijk is wat we hebben aan markeringen. Momenteel vindt onderhoud plaats aan de hand van schouwen in combinatie met het beschikbare budget. Om voor de markeringen een beheerstrategie te maken moet eerst in kaart gebracht worden hoe groot het areaal is en wat de staat van het areaal is. In het beheersysteem ook koppeling maken met verkeersbesluit indien vereist.

Bebakening

Van de aanwezige bebakening in de gemeente is momenteel geen overzicht aanwezig. In kaart brengen van actuele hoeveelheid en soorten bebakening in de gemeente.

6.2.10 Beeldende kunst

Woonwijken

De kunstwerken buiten het centrum worden op niveau B beheerd. We zorgen dat de veiligheid niet in het geding komt en er geen kapitaalvernietiging plaats zal vinden. Wat graffiti betreft laten we discriminerende en aanstootgevende teksten binnen 24 uur verwijderen, maar verder niet. Hiermee vullen we als beheer openbare ruimte de ambities veiligheid en bereikbaarheid in.

Centrum

De kunstwerken in het centrum, stationsgebied en Sonsbeekpark worden op niveau A beheerd. Voor de meeste objecten in deze gebieden hebben we een contract afgesloten voor reiniging en aanbrengen anti-graffiti. Maandelijks worden deze objecten geschouwd en waar nodig gereinigd.

6.2.11 Trolley Infrastructuur

Het openbaar vervoer wordt aanbesteed door Provincie Gelderland door middel van een concessie met een lange looptijd (ca. 10 jaar). De huidige concessie loopt tot december 2022. Op het moment van schrijven van dit beheerplan is bekend dat er na deze concessie een overbruggingsconcessie komt van 2 jaar. De concessie omvat al het openbaar vervoer per (trolley)bus en auto om de regio Arnhem-Nijmegen en het openbaar vervoer per trein tussen de stations Arnhem en Doetinchem. Na de overbruggingsconcessie is het waarschijnlijk dat opnieuw een concessie van 10 jaar wordt aanbesteed.

Zowel in de oude als de nieuwe concessie is het beperken van de milieu-impact van openbaar vervoer een belangrijk punt. Trolleybus is een van de 'zero-emissie' technieken, en daardoor is het nog steeds de ideale oplossing voor openbaar vervoer voor Arnhem; schoon en betrouwbaar. En we verwachten dat dit zeker in de komende concessie niet zal veranderen.

De concessiehouder krijgt van Gemeente Arnhem de infrastructuur in bruikleen. Daarvoor is een Bruikleenovereenkomst getekend tussen de concessiehouder en Gemeente Arnhem. Het betreft een overeenkomst van bruikleen, waarin de gemeente de infrastructuur om niet ter beschikking stelt. De concessiehouder verplicht zich de infrastructuur als een goed huisvader, zoals bedoeld in artikel 7A:1781 BW en overeenkomstig haar bestemming, te gebruiken; de concessiehouder ontvangt, bewaart en beheert de infrastructuur en dient het te gebruiken waarvoor het bedoeld is.

Dit betekent dat grote delen van de beheertaak bij de concessiehouder belegd worden, dit in tegenstelling tot bijna alle andere assets waarbij de gemeente ook het beheer daadwerkelijk verzorgt. Afstemming vindt plaats aan het begin en eind van de beheercyclus. Om dit duidelijk te maken is onderstaande afbeelding toegevoegd.

Door middel van de gele lijn is te zien waar de scheidingslijn loopt tussen de eigenaar en de concessiehouder. De afstemming vindt plaats in de stappen 'beheer en programmeren' en 'evalueren en bijsturen'. Dit wordt voorgegeven door beheer overleggen die 3 à 4 keer per jaar worden gehouden.

Organisatie beheer trolleyinfra

Afbeelding 14. Organisatie Beheer Trolleyinfrastructuur

7 Financiën

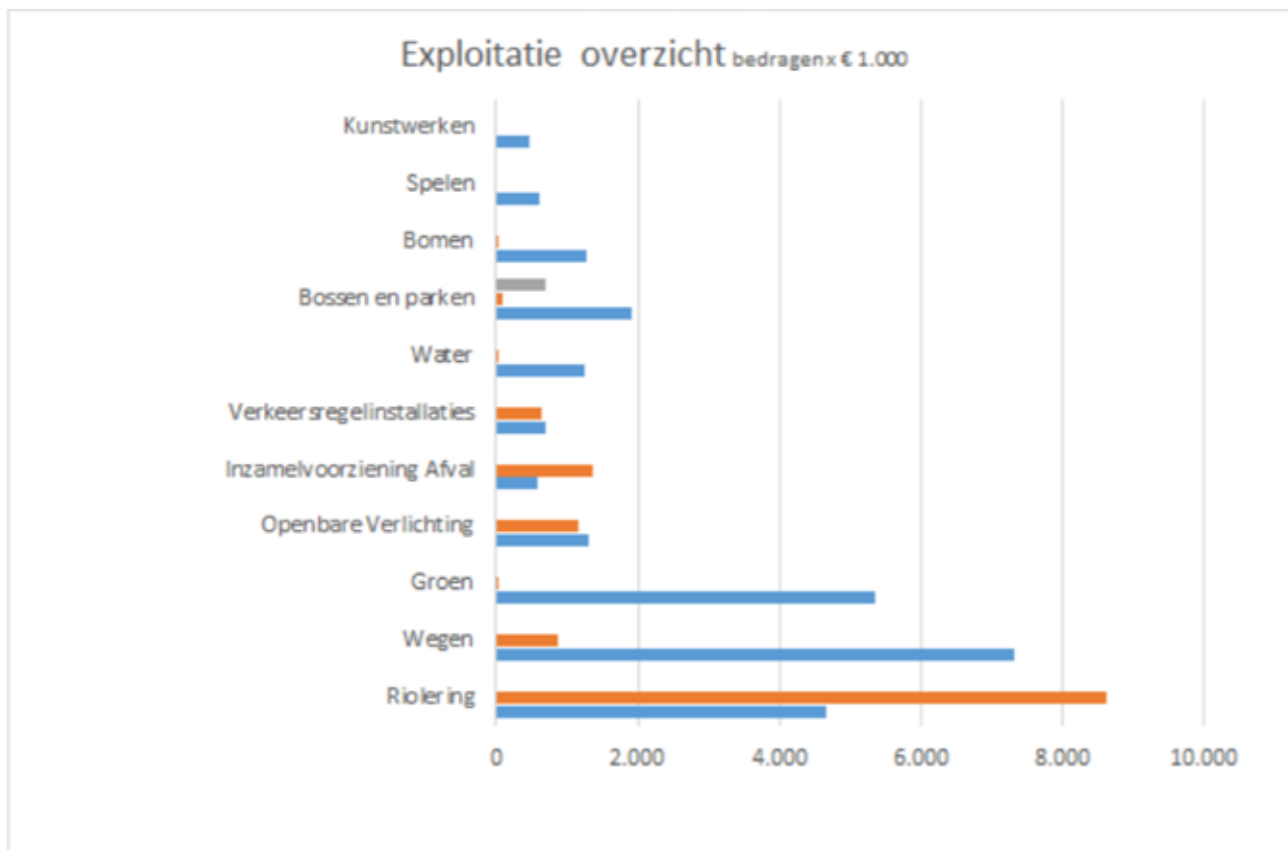
Op de gemeentelijke begroting is een aanzienlijke post opgenomen om de kapitaalgoederen beschikbaar en veilig te houden. Hierin wordt een strikt onderscheid gemaakt tussen onderhoud en investeringen. De paragraaf kapitaalgoederen is een verplichting vanuit het Besluit Begroting en Verantwoording (BBV) waarin de gemeente verantwoording aflegt aan de provincie over de inzet van financiën om de waarde van kapitaalgoederen te borgen. Het BBV dwingt een gemeente te controleren of alles op orde is. Dus naast de vraag of de financiën op orde zijn vraagt het BBV tevens of de arealen op orde zijn en of de onderhoudsstaat in beeld is of dat er duidelijke beleidskaders zijn. Het goed beheren van onze kapitaalgoederen is dus belangrijk om die genoemde waarde te kunnen borgen.

Financiële verantwoording in de hele gemeente wordt zo op dezelfde transparante wijze inzichtelijk gemaakt, of het nu gaat om nieuwe investeringen of vervangingsinvesteringen. Voor vervangingsinvesteringen wordt krediet aangevraagd en er worden structurele kapitaallasten in de begroting opgenomen. Aan het einde van de levensduur kan de vervangingsinvestering dan weer gefinancierd worden vanuit de structurele kapitaallasten. Dit speelt vooral voor de wegen die zijn aangelegd bij de ontwikkeling van nieuwbouwwijken.

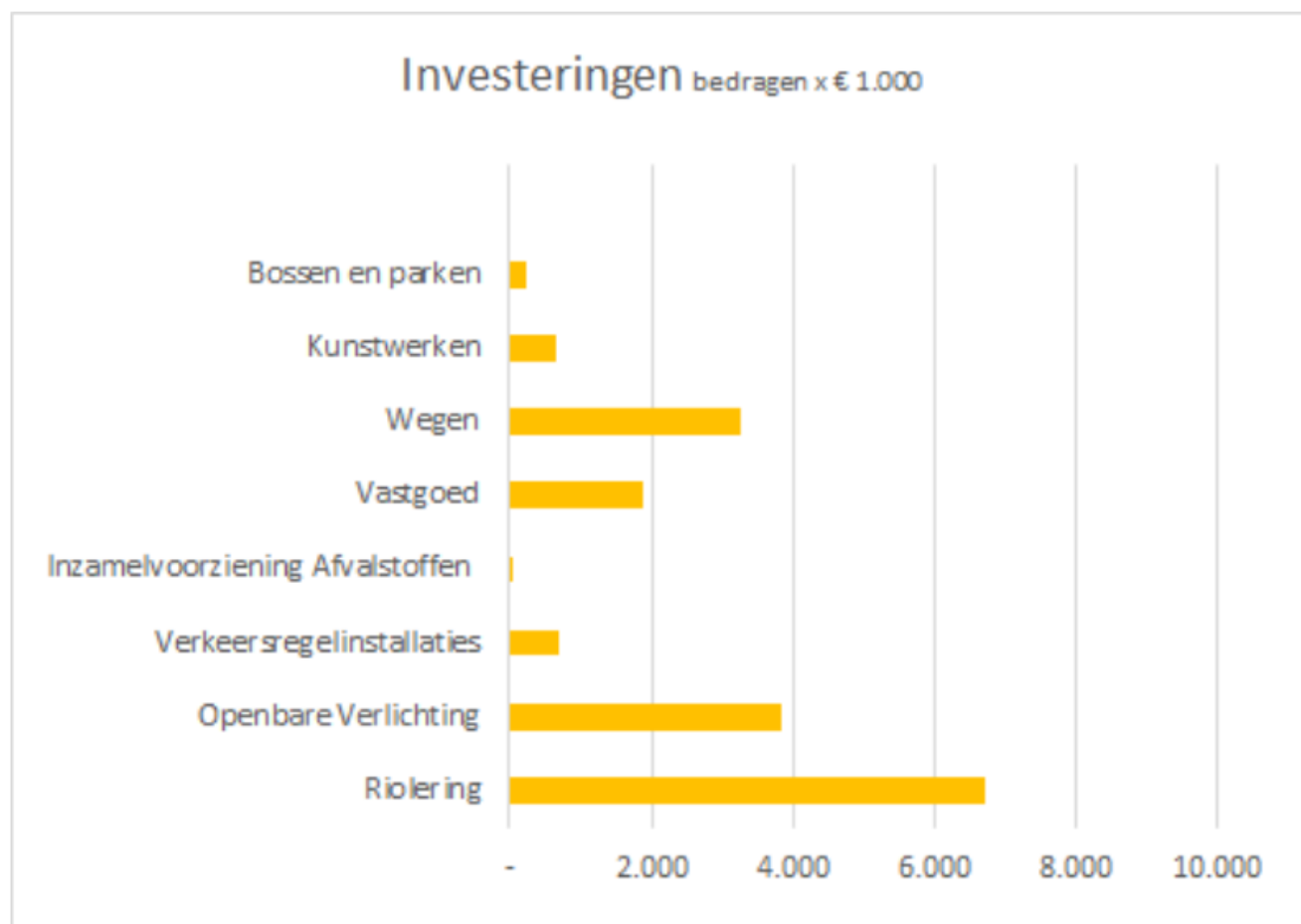
Bij het verantwoord uitgeven van gemeenschapsgeld is het doel om de uitgaven van een kapitaalgoed gedurende de hele levensduur zo klein mogelijk te houden. Levensduuruitgaven zijn gedefinieerd als de som van de aanleguitgaven, de beheeruitgaven, de uitgaven in de gebruiksfase en de sloopkosten. Door op tijd de werkzaamheden uit te voeren, worden onnodige kosten (kapitaalvernietiging) in de toekomst voorkomen. Er zijn verschillende vormen van levensduren:

- **Technisch (functionele):** de verwachte levensduur dat een kapitaalgoed naar wens functioneert.
- **Politiek (maatschappelijk):** de periode dat de politiek een kapitaalgoed wil gebruiken (denk aan de inrichting van een centrumgebied).
- **Wettelijk:** de periode waarin een kapitaalgoed aan de wettelijke eisen voldoet. Als de wet verandert en het kapitaalgoed voldoet niet meer aan de regelgeving, dan is het (zonder aanpassing) niet meer bruikbaar. Denk aan elektrotechnische installaties.
- **Economisch (financiële):** de periode waarin de kosten om een kapitaalgoed te laten functioneren kleiner of gelijk zijn aan de ingecalculerde kosten. Als door slijtage de onderhoudskosten meer toenemen dan verwacht, of als investeren in nieuwe technieken goedkoper is, dan is de economische levensduur ten einde.

Vaak is de kortste levensduur maatgevend om te bepalen wanneer kapitaalgoederen vervangen moeten worden. Met een goed overzicht van de investeringsmomenten kan de dialoog over uitstellen van investeringen en gevolgen voor onderhoud en risico's worden onderbouwd. Met behulp van een goede risicoanalyse kan het gebruik van een kapitaalgoed worden gemonitord en optimaal worden gebruikt. De geamendeerde begroting 2021 beschrijft de programma's en de benodigde middelen voor de investeringen en kosten op de korte termijn.

Afbeelding 15. Overzicht exploitatieoverzicht kapitaalgoederen (bron: begroting 2021)

Afbeelding 16. Overzicht investeringen kapitaalgoederen (bron: begroting 2021)

7.1 Beschikbaar budget

In totaal is jaarlijks ongeveer € 36.290.000 beschikbaar (excl. investeringen) voor het onderhoud van de openbare ruimte. De beschikbare middelen voor het beheer van de kapitaalgoederen van de openbare ruimte bestaan uit drie onderdelen:

1. Exploitatiebudget;
2. Vaste kosten (o.a. arbeidskosten voor IBOR-werkzaamheden);
3. Investeringsbudget.

Toelichting: Exploitatiebudget en Investeringsbudget (1 en 3)

Arnhem heeft voor 2021 geplande uitgaven voor het onderhoud aan de buitenruimte. Alle kosten voor het onderhoud (klein en groot) behoren bij het exploitatiebudget. Hierbij horen ook de kosten voor voorbereidingen, advies en onderzoek. Denk hierbij bijv. aan inhuur van een projectleider of toezichthouder of onderzoeken voor meerjarenplanning reconstructies. Het investeringsbudget herbergt tevens, naast de kosten om kapitaalgoederen te vervangen, kosten voor voorbereiding, advies en onderzoek.

Toelichting: Vaste kosten (2)

Naast de uitgaven voor exploitatie en investering vallen vaste kosten eveneens onder het beschikbaar budget. Dit zijn o.a. de kosten die de eigen dienst (binnen of buiten) maakt. Deze kosten bestaan daarnaast uit evt. energiekosten, overige kosten en belastingen en heffingen. Als laatste vallen de kapitaallasten (afschrijving en rente) van de kapitaalgoederen onder de vaste kosten.

Budget (bedragen x € 1.000)	Beschikbaar			
Beheerdiscipline	2021	2022	2023	2024
Exploitatie				
Wegen	3.773	3.773	3.773	3.773
Stedelijk Waterbeheer	1.935	1.935	1.935	1.935
Groen	4.220	3.984	3.691	3.691
Bomen	1.266	1.216	1.241	1.216
Civieltechnische Kunstwerken	435	435	435	435
Openbare Verlichting	679	723	719	716
Verkeerregelinstantaties	514	514	514	514
Spelen	603	603	603	640
Verkeer	123	123	123	123
Beeldende Kunst	23	23	23	23
Trolley Infrastructuur	120	120	120	120
TOTAAL EXPLOITATIE	13.691	13.449	13.177	13.186
Vaste kosten				
Wegen	2.827	2.817	2.807	2.797
Stedelijk Waterbeheer	10.040	9.937	9.833	9.795
Groen	1.751	1.744	1.743	1.739
Bomen	49	48	47	46
Civieltechnische Kunstwerken	-	-	-	-
Openbare Verlichting	1.656	1.599	1.549	1.656
Verkeerregelinstantaties	656	656	656	656
Spelen	-	-	-	-
Verkeer	5.600	5.320	5.320	5.320
Beeldende Kunst	-	-	-	-
Trolley Infrastructuur	20	20	20	20
TOTAAL VASTE KOSTEN	22.599	22.141	21.975	22.029
Investeringsen				
Wegen	3.043	2.750	2.750	2.750
Stedelijk Waterbeheer	6.711	5.711	5.711	5.711
Groen	230	50	50	50
Bomen	-	-	-	-
Civieltechnische Kunstwerken	1.528	650	650	650
Openbare Verlichting	3.840	2.100	1.400	1.600
Verkeerregelinstantaties	700	700	700	700
Spelen	-	-	-	-
Verkeer	-	-	-	-
Beeldende Kunst	50	60	70	75
Trolley Infrastructuur*	-	-	-	-
TOTAAL INVESTERINGEN	16.102	12.021	11.331	11.536
TOTAAL OVERALL	52.392	47.611	46.483	46.751

*Investeringsen voor Trolley Infrastructuur zijn nog niet structureel. In 2021 speelt vervanging van een aantal masten in de Velperweg. Ten tijde van het opstellen van de nieuwe concessie zal het onderwerp investeringsen (vervangersen) in de nieuwe concessie worden meegenomen.

Onderhoud of investering?

De maatregelen vanuit de beheersystematiek zijn erop gericht de ontwerplevensduur bij aanleg van de functie te halen. Maatregelen die nodig zijn om de geplande levensduur te halen, zijn onderhoudsmaatregelen die in de regel uit het exploitatiebudget volgen. In de praktijk worden de termen groot onderhoud en vervanging vaak door elkaar gebruikt. Tot 2017 was het verschil ook minder van belang. Maar tegenwoordig is het onderscheid tussen onderhoud en vervanging (en levensduur-verlengend onderhoud) cruciaal vanwege de regels die de BBV stelt aan de financiering van de kosten.

7.2 Benodigd budget

In totaal is er € 36.290.000 (2021) benodigd om de openbare ruimte op de afgesproken kwaliteit te houden, de exploitatie van de openbare ruimte. Daarnaast is er € 16.102.000 (2021) benodigd om tijdig te kunnen investeren in de openbare ruimte en daarmee de verschillende kapitaalgoederen te kunnen vervangen. Voldoende budget voor de vervangingen is nodig om te voldoen aan de BBV en achterstallig onderhoud te vermijden. In onderstaande tabel wordt weergegeven welke budgetten benodigd zijn voor het beheer van de openbare ruimte.

Budget (bedragen x € 1.000)	Benodigd			
Beheerdiscipline	2021	2022	2023	2024
Exploitatie				
Wegen	6.717	6.717	6.717	6.717
Stedelijk Waterbeheer	1.935	1.935	1.935	1.935
Groen	4.168	4.064	4.021	4.011
Bomen	2.237	2.237	2.237	2.237
Civieltechnische Kunstwerken	604	263	447	620
Openbare Verlichting	679	723	719	716
Verkeerreginstallaties	514	522	531	539
Spelen	1.026	1.026	1.026	1.026
Verkeer	322	222	167	137
Beeldende Kunst	38	40	34	31
Trolley Infrastructuur	120	120	120	120
TOTAAL EXPLOITATIE	18.360	17.869	17.954	18.089
Vaste kosten				
Wegen	2.827	2.817	2.807	2.797
Stedelijk Waterbeheer	10.040	9.937	9.833	9.795
Groen	1.841	1.834	1.833	1.829
Bomen	49	48	47	46
Civieltechnische Kunstwerken	-	-	-	-
Openbare Verlichting	1.656	1.599	1.549	1.478
Verkeerreginstallaties	656	656	656	656
Spelen	-	-	-	-
Verkeer	5.900	5.900	5.900	5.900
Beeldende Kunst	-	-	-	-
Trolley Infrastructuur	20	20	20	20
TOTAAL VASTE KOSTEN	22.989	22.811	22.645	22.521
Investeringsen				
Wegen	4.006	4.006	4.006	4.006
Stedelijk Waterbeheer	6.711	5.711	7.511	8.011
Groen	230	50	50	50
Bomen	-	-	-	-
Civieltechnische Kunstwerken	822	1.425	2.182	709
Openbare Verlichting	3.840	2.100	1.400	1.600
Verkeerreginstallaties	915	432	378	471
Spelen	-	-	-	-
Verkeer	-	-	-	-
Beeldende Kunst	-	-	-	-
Trolley Infrastructuur*	-	-	-	-
TOTAAL INVESTERINGEN	16.524	13.724	15.527	14.847
TOTAAL OVERALL	57.873	54.404	56.126	55.457

*Investeringsen voor Trolley Infrastructuur zijn nog niet structureel. In 2021 speelt vervanging van een aantal masten in de Velperweg. Ten tijde van het opstellen van de nieuwe concessie zal het onderwerp investeringsen (vervangersen) in de nieuwe concessie worden meegenomen.

Tabel 14. Benodigd budget

7.3 Verschil beschikbaar en benodigd budget

Met de huidige werkwijze zijn de beschikbare beheerbudgetten jaarlijks terugkerende vaste budgetten die beschikbaar worden gesteld door de raad. Nieuw is dat nu voor een groot aantal beheerdisciplines in de beheerplannen in beeld is gebracht wat op basis van de beheeractiviteiten theoretisch/normatief nodig is in de komende jaren. Met dit strategisch beheerplan signaleren we dat uit de vergelijking van beschikbaar en benodigd budget lijkt te volgen dat elk jaar een tekort is in de exploitatie van de verschillende kapitaalgoederen, vaste kosten en/of investeringen. Per beheerdiscipline verschilt dit. Voor een aantal beheerdisciplines lijkt een plus aanwezig te zijn. Er is echter nog onvoldoende inzicht in de betrouwbaarheid van onderliggende gegevens om conclusies te kunnen trekken. In diverse beheerplannen zijn aannames gedaan omdat onderbouwde cijfers ontbreken. Voor stedelijk waterbeheer wordt in 2023 en 2024 een tekort voorzien in de investeringen. In de perspectiefnota 2021 is daarom ook een ophoging van dit budget opgenomen.

Het niet volledig kunnen besteden van beschikbare middelen betekent niet per se dat de middelen overvloedig zijn, dit kan namelijk ook te herleiden zijn tot het niet uitgevoerd/aanbesteed kunnen krijgen van alle werkzaamheden, uitloop van projecten en/of onder programmering. De boodschap van dit hoofdstuk is dan ook dat nadere analyse van de financiële hoofdstukken van de beheerplannen nodig is om inzicht te krijgen in de financiële situatie. Op basis van de uitkomst van de analyse kunnen scenario's worden uitgewerkt en gekozen: beheerbudgetten vergroten, uitgangspunten, (beeld)kwaliteit en eisen (naar beneden) aanpassen of de huidige situatie handhaven en ad-hoc keuzes maken. In alle gevallen is het nodig de mogelijke gevolgen en risico's in beeld te brengen en tegen elkaar af te wegen.

In onderstaande tabel is indicatief het verschil tussen beschikbaar en benodigd budget weergegeven.

Budget	Confrontatie exploitatie				Confrontatie investeringen				Confrontatie vaste kosten			
	2021	2022	2023	2024	2021	2022	2023	2024	2021	2022	2023	2024
Beheerdiscipline												
Wegen												
Stedelijk Waterbeheer												
Groen												
Bomen												
Civieltechnische Kunstwerken												
Openbare Verlichting												
Verkeerregelininstallaties												
Spelen												
Verkeer												
Beeldende Kunst												
Trolley Infrastructuur												

Legenda

Meer dan 65% negatief verschil	Negatief verschil	Voldoende of +	Onbekend / niet van toepassing
--------------------------------	-------------------	----------------	--------------------------------

Tabel 15. Verschil beschikbaar en benodigd budget

8 Ontwikkelingen en risico's

Binnen het beheer zijn vele ontwikkelingen te verwachten de komende jaren. Dat heeft meerdere oorzaken. Enerzijds de klimatologische veranderingen. Anderzijds de ontwikkelingen op het gebied van duurzaamheid. Hierbij valt te denken aan het terugdringen van CO₂ uitstoot binnen de gehele keten, het hoogwaardige hergebruik van materialen (circulariteit) en het toepassen van hernieuwbare grondstoffen (bio-based).

8.1 Ontwikkelingen

Klimaatadaptatie

Het klimaat verandert en dat is ook in Arnhem merkbaar. Het weer wordt extremer. Er zijn hele hete zomers. Dit heeft met name in Arnhem-Zuid als gevolg dat er inklinking plaatsvindt. Dat uit zich met name in verzakte asfaltfietspaden. Deze zijn veelal voorzien van een slappe fundering die het verder zetten en inklinken van de bodem niet kunnen opvangen. Bewoners gaan vaker en langer naar buiten, waardoor de druk op de openbare ruimte toeneemt.

Naast droogte komen ook extreme hevige regenbuien voor. De grote hoeveelheid water die in korte tijd valt moet worden afgevoerd. Traditioneel ging dat via kolken naar het riool. Nu is de opgave dat water ter plaatse vast te houden en te infiltreren of tijdelijk te bergen. Gedurende de zomer van 2020 is de 'Strategie Klimaatadaptatie' afgerond. Deze strategie beschrijft op welke manier Arnhem zich wil aanpassen aan het veranderende klimaat. De strategie omvat een groot aantal acties waarbij een belangrijk uitgangspunt is dat de gemeente de klimaatadaptatie samen met haar partners realiseert.

Meer bomen en biodiversiteit

Bomen vormen een belangrijk middel om de hitte in de stad te matigen. In het kader van het Bomenplan zullen we daarom extra bomen planten, met bijzondere aandacht voor de zogenaamde 'hitteplekken'. Dit is ook van belang voor de diversiteit van de stad. We zien de laatste jaren dat juist de bebouwde gebieden betekenis krijgen voor de biodiversiteit. Zo blijkt dat het aantal planten- en diersoorten in grote steden de laatste jaren juist is toegenomen als gevolg van ecologisch beheer van de openbare ruimte.

Minder verharding

Veel verharding leidt tot een grotere opwarming en meer wateroverlast. In de Strategie Klimaatadaptatie is daarom de ambitie afgesproken om de hoeveelheid verharding in Arnhem met 10% terug te dringen. Bij maatregelen aan de hoofdinfrastructuur en woonomgeving zullen we daarom steeds kijken welke mogelijkheden er zijn om de hoeveelheid verharding terug te dringen. (Bron: Geamendeerde begroting 2021)

Gezamenlijke uitvoeringsagenda

De gemeente intensificeert het overleg met belangrijke partners zoals corporaties, ontwikkelaars, onderwijsinstellingen, waterschappen. We streven naar één gemeenschappelijke uitvoeringsagenda voor klimaatadaptatie waarin we alle maatregelen van gemeente en partners samenvoegen en afstemmen. Met Gebiedsgerichte maatregelen wil Arnhem klimaatadaptatie een vast onderdeel maken van gebiedsontwikkelingen en aanpassingen van de openbare ruimte.

• Dertig huishoudens doen mee aan buurtinitiatief in Arnhem-West

Arnhemse gezinnen delen elektrische auto

Dertig gezinnen uit vier wijken uit het westen van Arnhem gaan samen een elektrische buurtauto delen. Deze auto wordt samen op hun beurt gebruikt. Initiatiefneemster Tessa Meier is een van hen. Hieronder is een foto van de auto.

Tessa Meier

Arnhem

Hier is een foto van de elektrische buurtauto. Deze auto wordt samen op hun beurt gebruikt. Initiatiefneemster Tessa Meier is een van hen. Hieronder is een foto van de auto.

Volgens Meier is het initiatief een succes. Het is een succes omdat er nog meer mensen zijn die willen deelnemen aan het initiatief. Het is een succes omdat er nog meer mensen zijn die willen deelnemen aan het initiatief.

„Ik heb helemaal niet vanzelfsprekend de auto in de buurt van mijn huis. Het is een succes omdat er nog meer mensen zijn die willen deelnemen aan het initiatief. Het is een succes omdat er nog meer mensen zijn die willen deelnemen aan het initiatief.“

Verder

Verder is het initiatief een succes. Het is een succes omdat er nog meer mensen zijn die willen deelnemen aan het initiatief. Het is een succes omdat er nog meer mensen zijn die willen deelnemen aan het initiatief.

De auto is in Arnhem-West

De auto is in Arnhem-West. Het is een succes omdat er nog meer mensen zijn die willen deelnemen aan het initiatief. Het is een succes omdat er nog meer mensen zijn die willen deelnemen aan het initiatief.

De auto is in Arnhem-West. Het is een succes omdat er nog meer mensen zijn die willen deelnemen aan het initiatief. Het is een succes omdat er nog meer mensen zijn die willen deelnemen aan het initiatief.

De auto is in Arnhem-West. Het is een succes omdat er nog meer mensen zijn die willen deelnemen aan het initiatief. Het is een succes omdat er nog meer mensen zijn die willen deelnemen aan het initiatief.

De auto is in Arnhem-West. Het is een succes omdat er nog meer mensen zijn die willen deelnemen aan het initiatief. Het is een succes omdat er nog meer mensen zijn die willen deelnemen aan het initiatief.

Afbeelding 17. Bron 'De Gelderlander' (5-3-2020)

Klimaatmitigatie

Met klimaatmitigatie maatregelen wil Arnhem uitvoering van werkzaamheden met duurzame energiebronnen en vervoer stimuleren. Op 29 januari 2020 heeft de raad het programma 'New energy made in Arnhem 2020-2030' vastgesteld. Dit is het meest ambitieuze plan voor de Arnhemse energietransitie en CO₂-reductie tot nog toe. Het programma richt zich op energie voor huishoudens in de wijken. De doelstelling is 61% CO₂-reductie ten opzichte van 2017, met als tussendoelstelling 25% in 2023. Het gevolg van dit programma is dat er leidingen moeten worden aangelegd en extra voorzieningen in de openbare ruimte moeten worden geplaatst, zoals pompen of andere installaties. Ook voorzieningen voor elektrische auto's en fietsen behoren tot dit thema.

Verkeersveiligheid

In verkeersluwe gebieden en 30km zones zijn de risico's op ernstige ongevallen beperkt. Op deze plekken kan de weg ingericht worden als verblijfsgebied waar auto's te gast zijn. Anders ligt dat langs de hoofdinfrastructuur waar de maximum-snelheid 50 km is of waar een belangrijke openbaar vervoerslijn loopt. Op die plekken is het belangrijk om die voorzieningen aan te leggen die nodig zijn om de openbare ruimte verkeersveilig te maken.

Veiligheid kinderen

Kamer wil maximumsnelheid van 30 kilometer per uur in bebouwde kom

27 oktober 2020 16:06

Aangepast: 27 oktober 2020 16:07

Afbeelding 18. Bron RTL Nieuws (27-10-2020)

Energietransitie en effect op het elektriciteitsnet

Op dit moment hebben al diverse Arnhemmers hun woning (volledig) aardgasvrij gemaakt door te kiezen voor een all-electric oplossing met een warmtepomp. Verder worden al vele kantoren en utiliteitsgebouwen verwarmd met ondiepe bodemwarmte (WKO-systemen). Het gebruik van warmtepompen en andere all-electric toepassingen heeft effect op het elektriciteitsnet. Een voorwaarde voor grootschalige toepassing is niet alleen isoleren en efficiënt opwekken, maar ook een substantiële verzwaring van de bestaande infrastructuur voor elektriciteit door de netbeheerder.

Dit betekent een forse ingreep in de openbare ruimte, omdat er meer transformatorhuisjes moeten komen. Een robuust elektriciteitsnet heeft als voordeel dat als het net er eenmaal ligt, de elektriciteit kan worden verduurzaamd, zonder daarvoor nog achter de voordeur van de bewoners te komen. (Bron: De Arnhemse aanpak van de wijkgerichte energietransitie, 2019 <https://arnhem.notubiz.nl/document/7485840/1>)

Bewonersparticipatie

Er zijn groepen bewoners die actief een bijdrage wil leveren aan de openbare ruimte. Bijvoorbeeld door het onderhouden van een geveltuin of groenelement, individueel of in groepsverband. Dit draagt bij aan een grotere binding met de openbare ruimte en de sociale samenhang in een buurt. Voor een gemeente kan participatie een behoorlijke uitdaging vormen omdat het veel flexibiliteit, maatwerk en vooral goede communicatie vraagt. Daarnaast is de gemeente verantwoordelijk voor de veiligheid van de openbare ruimte en dient daarom soms grenzen te stellen die niet altijd overeenkomen met de verwachtingen van de bewoners.

Gezondheid en welzijn

De laatste jaren is er steeds meer aandacht gekomen voor de kansen die de openbare ruimte kan bieden voor gezondheid en welzijn. Mits de luchtkwaliteit voldoende is, is het over het algemeen gezond om in de buitenlucht te verblijven. Daarnaast nodigt de openbare ruimte uit tot allerlei vormen van beweging: spelen, sporten maar ook gewoon een wandeling met de hond of een fietstochtje naar de winkel. Daarnaast kan de openbare ruimte ook een ontmoetingsplaats zijn of simpelweg een onderwerp van gesprek. En daardoor bijdragen aan het verminderen van eenzaamheid. Er is overtuigend aangetoond dat de aanwezigheid van groen een positief effect heeft op de fysieke en geestelijke gezondheid.

Ook door andere oorzaken neemt de gebruiksdruk toe: door vergrijzing en toename van de vrije tijd kunnen bewoners meer tijd in de openbare ruimte doorbrengen. Door het langer worden van de zomers en de grotere hoeveelheid zonneschijn vormt ook de klimaatverandering en Covid 19 is er een extra stimulans om de vrije tijd buiten door te brengen. Het accent in het gebruik verschuift hierdoor: van een meer functioneel gebruik (verplaatsen, parkeren) naar een meer recreatief gebruik (spelen, sporten, recreëren en ontmoeten).

8.2 Risico's

Voor het beheer van de openbare ruimte zijn budgetten geraamd op basis van landelijke ervaringen. Er zijn bij het beheer altijd onzekerheden die kunnen leiden tot gevolgen voor de begroting, de bereikbaarheid, milieu, of het aanzien van de gemeente. De belangrijkste risico's zijn:

Technisch

- Er is een beter beeld nodig van de kwaliteit en de omvang van de assets die de gemeente in beheer heeft. Een inventarisatie, inspectie en een goede demarcatie van de eigendommen van de gemeente en van derden is een belangrijke stap om een nauwkeurige raming van de verwachte kosten te bereiken.
- Regelgeving leidt tot extra kosten bij het afvoeren van verontreinigde materialen, dit kan extra kosten met zich meebrengen bij het vervangen van objecten (denk hierbij aan teerhoudend asfalt, verontreinigingen in de bodem, etc.)
- De belasting van wegen en kunstwerken groeit door toename van (zwaar) vrachtverkeer. Hierdoor kan de levensduur van objecten korter zijn dan verwacht.
- Er spelen diverse risico's veroorzaakt door veranderend klimaat: droogte, stormschade, heviger regen e.d.

Organisatorisch

- Het beheer van de verhardingen in de wijken op een beeldkwaliteitsniveau C/D is relatief op een laag onderhoudsniveau. Dat betekent dat er meer risico's worden geaccepteerd, en is het belangrijk om deze risico's aantoonbaar te managen. Dit betekent: adequaat signaleren en op te lossen en om aantoonbaar te werken volgens de richtlijnen (o.a. het beleggen van installatieverantwoordelijkheid, mensen en middelen ter beschikking stellen voor databeheer en monitoring, managen van eventuele aanvullende klachten en meldingen).
- Het vertalen van de transities/ambities vanuit het beleid naar beheer vraagt een goed proces met afstemmomenten tussen beleid en beheer. Dit strategisch beheerplan is een eerste goede stap. Echter is deze stap nog een eerste voorzichtige stap en dient het proces en het overleg tussen beleid en beheer nog een vaste vorm te krijgen.

9 Professionalisering en advisering (Ontwikkelagenda)

In dit hoofdstuk wordt door Royal HaskoningDHV aangegeven waar mogelijkheden liggen op het gebied van professionalisering van de organisatie rondom het beheer en onderhoud van de assets. Tevens wordt geadviseerd welke activiteiten of processen nodig zijn om integraal en strategisch beheer verder vorm te geven en daarmee de Beheersystematiek Openbare Ruimte nog beter te positioneren binnen Arnhem.

9.1 Professionalisering

Financiën op orde

In het proces om te komen tot de verschillende sectorale beheerplannen en het strategisch beheerplan is het belang m.b.t. het op orde krijgen van de financiën zeer belangrijk gebleken. Het inzicht verkrijgen in de verschillen tussen financiën van een kapitaalgoed is essentieel om te begrijpen hoe dit proces verloopt en wat de impact hiervan is op de organisatie. De beschikbare middelen voor het beheer van de kapitaalgoederen van de openbare ruimte bestaan uit drie onderdelen:

1. Exploitatiebudget;
2. Vaste kosten (o.a. arbeidskosten voor IBOR-werkzaamheden);
3. Investeringsbudget.

Het leggen van verbindingen met de verschillende financiële adviseurs van de organisatie op dit gebied en het met hen bespreken van de stand van zaken m.b.t. een asset is leerzaam en zorgt voor het in control komen als beheerder van de asset. Grip op de financiën, geeft grip op een kapitaalgoed!

Beheerplannen complementeren

Nu er elf sectorale beheerplannen zijn opgesteld blijkt dat er voor een aantal andere kapitaalgoederen eveneens beheerplannen kunnen worden opgesteld. Zo ontstaat er meer inzicht in het beheer en onderhoud van het kapitaalgoed en geeft dit vervolgens grip op bijv. het proces en de financiën. Dit betreft dan voor de kapitaalgoederen: parkeren, afval en straatmeubilair. Zo wordt de totale te beheren openbare ruimte, met daarin de verschillende kapitaalgoederen, compleet en ontstaat er een totaaloverzicht. Deze nieuwe beheerplannen kunnen worden opgesteld op basis van de Beheersystematiek Openbare Ruimte (BSOR) van CROW, net zoals de reeds gemaakte beheerplannen. Deze beheerplannen krijgen dan een plek in het strategisch beheerplan, net zoals de andere elf sectorale beheerplannen. Zo wordt het totaal beeld compleet!

Organisatiewaarden en KPI's

CROW heeft recentelijk een nieuw kennisproduct opgeleverd, organisatiewaarden. Met dit product wordt het eenvoudiger om waarden te vertalen naar KPI's. Hiervoor hebben zij een lijst met waarden opgesteld aan deze waarden hangen één of meerdere KPI's. De waarden en KPI's zijn opgehaald bij vele, verschillende overheden (gemeenten, provincies en waterschappen). Hierdoor wordt het in de toekomst makkelijker om bij Arnhem passende waarden te selecteren, waar tevens KPI's aan zijn gekoppeld. Het product organisatiewaarden is beschikbaar in de Kennisbank van CROW.

Afwegingskaders opstellen (P)

De prioriteiten binnen het beheer van de openbare ruimte zijn een gevolg van de beleidsmatige opgaven. Dit vormt voor ons een belangrijk afwegingskader voor de inzet van onze middelen. Onderstaand zijn de basiswaarden en beleidsthema's van Arnhem weergegeven. Deze zijn vastgelegd en beschreven in de verschillende beleidsdocumenten. Per project (ontwikkeling) zal de afweging gemaakt moeten worden, waarbij de basiswaarden in alle projecten een plek moeten krijgen. En dat de beleidsthema's, afhankelijk van bijv. de locatie, het soort project etc., eveneens een plek moeten krijgen. Onderliggende tabel kan in de toekomst eventueel uitgewerkt worden naar een afwegingskader, door waarde toe te kennen aan de verschillende thema's/waarden.

Hoofdthema	Sub thema
Basiswaarden	
Veiligheid en Gezondheid	Veiligheid
	Gezondheid
Bereikbaarheid en Economische attractiviteit	Bereikbaarheid
	Economische attractiviteit
Leefbaarheid en Milieu	Leefbaarheid
	Milieu
Imago	
Financiële gevolgschade	
Beleids thema's	
Energie	
Duurzaamheid en Klimaat*	Duurzaamheid
	Klimaat
Participatie	

Tabel 16. Arnhemse basiswaarden en beleidsthema's

In een duurzame samenleving tellen alle hoofdthema's uit de basiswaarden en de beleidsthema's even zwaar mee. In de dagelijkse praktijk zullen de belangen per sub thema verschillen. Het bestuur kiest waar de accenten liggen. Dit kan op een directe manier door de politiek gewichten toe te laten kennen aan de doelen. Het kan ook op een indirecte manier door als beheerder de gewichten in te schatten op basis van besluiten, uitspraken, de begroting etc. en het resultaat voor te leggen aan de politiek.

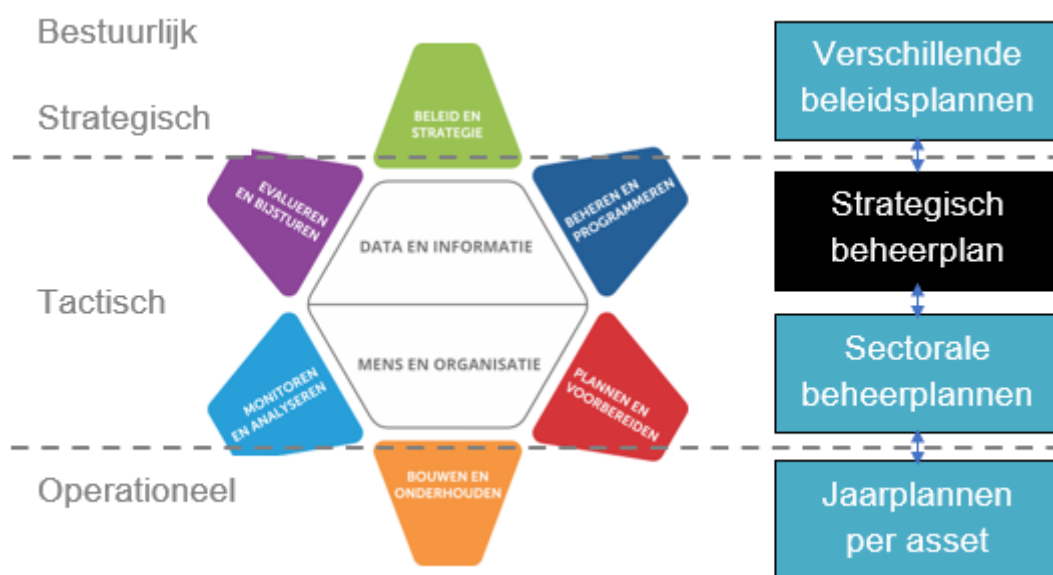
Elk thema in het afwegingskader krijgt een gewicht. Hoe groter een gewicht, hoe belangrijker het bestuur het thema vindt. Zo ontstaat het afwegingskader. Het afwegingskader moet door de politiek worden vastgesteld. Zij zijn verantwoordelijk voor het belang van de thema's. Wanneer bij het beheren van de openbare ruimte keuzes moeten worden gemaakt, helpt het afwegingskader bij de onderbouwing daarvan. Mogelijke momenten waarop keuzes gemaakt moeten worden:

- Bij conflicterende belangen (bijvoorbeeld: doorstroming versus luchtkwaliteit).
- Bij budgettaire randvoorwaarden (Er is onvoldoende geld beschikbaar. Welke activiteiten vinden we minder belangrijk om uit te voeren?).

9.2 Advisering

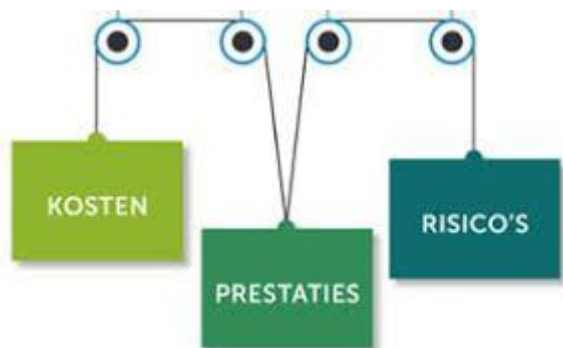
Professioneel assetmanagement

Assetmanagement draait om het zo concreet mogelijk formuleren van de gewenste prestaties, van groot naar klein. De verwachting is dat als alle prestaties gehaald worden, ook de assetdoelstellingen behaald worden. Er is echter meer nodig dan alleen het formuleren van prestaties: de afgesproken prestaties moeten ook worden geleverd. Dat geldt voor zowel de prestaties van de assets, als de prestaties van de processen (de werkwijze van het assetmanagement). Er moeten activiteiten worden uitgevoerd om de prestaties te realiseren, te meten, daarna te evalueren en eventueel bij te sturen. Dit geheel van activiteiten staat bekend als prestatie management. Navolgend schema geeft een overzicht van de iAMPro Assetmanagement Model met daarin alle processtappen voor het beheer en onderhoud van de kapitaalgoederen in de openbare ruimte.

Afbeelding 19. iAMPro Assetmanagement Model en de positie van het strategisch beheerplan

De gemeente Arnhem beheert en onderhoud haar openbare ruimte consciëntieus en voert dit op een vakkundige wijze uit. Op verschillende onderdelen/disciplines kan het nog meer worden geprofessionaliseerd, eventueel voor de gehele openbare ruimte naar de principes van assetmanagement. Bij assetmanagement beperkt een organisatie zich niet alleen tot beheer en onderhoud maar legt gedurende het gehele (beheer)jaar meer relaties tussen onderdelen van beleid, beheer en onderhoud. Daarnaast beschouwt men continu de balans tussen de aspecten Prestaties, Risico's en Kosten.

Afbeelding 20. Balans Prestaties, Risico's en Kosten (CROW)

Als de hele organisatie vertrouwd is geraakt met het concept van assetmanagement, kan worden gebouwd aan een organisatie die daar het best bij past. De beschrijvingen van de processtappen kunnen hierbij richtinggevend zijn.

Basisgegevens op orde

Voor het vergroten van de betrouwbaarheid van de beheersystematiek en daarmee het beheersysteem moeten de vaste gegevens actueel zijn. Veelal voert de beheerder de uitgevoerde maatregelen (ouderdommen) niet terug in het vaste gegevensbestand. Om mutaties te kunnen doorvoeren moeten de gegevens daarvoor worden aangeleverd, bijv. de revisie (as-built) tekeningen en bij aanleg van riolering ook de video-inspecties. Het is van groot belang dat deze gegevens volgens de vastgelegde en afgesproken formats aan de beheerder wordt aangeleverd. De data niet op orde leidt tot onbetrouwbare voorspelling van de planning aangezien het jaar van uitgevoerd onderhoud of het jaar van aanleg (afhankelijk van de soort schade) bepalend is voor de planning en actualisatie van de cycli. Ook de wijzigingen in het areaal (uitbreidingen, opmerkingen vanuit inspectie) dienen verwerkt te worden. Gegevens van inspecties en nieuwe aanleg behoren goed te zijn vastgelegd.

Soms zijn de meetdata en/of inspectiegegevens van voorgaande jaren niet beschikbaar of worden ze niet met elkaar vergeleken. Dit kan helpen in het betrouwbaarder maken van de voorspelling, inzicht krijgen in uitval of de schadeontwikkeling en dus bij het bepalen wanneer een beheeronderdeel onderhoud behoeft.

Functies en functieboom uitwerken

De verfijning van grotere naar steeds kleinere eenheden wordt functionele decompositie genoemd. Het woord 'functioneel' verwijst naar de functie van het onderdeel. Een langsligger heeft bijvoorbeeld als functie 'het dragen van een dek'. Daar hoort ook een functie-eis bij, zoals 'de langsligger moet 10 ton kunnen dragen'. De functie en de functie-eis vormen samen de gewenste prestatie. De functionele decompositie wordt vaak weergegeven in een boomstructuur en wordt een functieboom genoemd.

Beschrijf de functies die de openbare ruimte vervult. Bijvoorbeeld 'mogelijk maken van verkeer', 'bieden van ontmoetingsplaatsen', 'ondersteunen van sport en recreatie', 'afvoeren van hemelwater' en 'bieden van verkoeling'. Werk de functies uit in een functieboom. Op laag 0 staan de waarden van de openbare ruimte (zoals beschreven in hoofdstuk 4), niveau 1 de hoofdfuncties en op niveau twee de onderliggende functies.

Objectenboom en kritieke objecten uitwerken

Wanneer de gemeente beschikt over een functieboom, kan de objectenboom daaraan gespiegeld worden. Hiermee wordt inzichtelijk welke functies door welke objecten worden ingevuld. Met behulp van een criticaliteit analyse kan de gemeente vervolgens bepalen welke functie-object combinatie kritiek zijn voor de waarden benoemd in hoofdstuk 3. De onderhoud strategie kan hier vervolgens passend op worden gemaakt. Dit is de basis van risico gestuurd beheer.

Risicogestuurd beheer

Risicogestuurd beheer en onderhoud helpt op te bepalen risico's acceptabel zijn en wanneer er dient te worden ingegrepen. Daarnaast helpt het om de juiste keuzes te maken bij beperkte onderhoudsbudgetten en veroudering van het areaal. Met een duidelijke vertaling van het coalitieakkoord naar het beheer en onderhoud wordt het duidelijk waar de verschillende prioriteiten liggen. Voor de meest impactvolle organisatiewaarden wordt bepaald welke mate van risico acceptabel is. In dit stadium is de risicomatrix in Arnhem nog niet bepaald. Beheerders en beleidsmedewerkers kunnen in goede samenwerking een matrix opstellen. Een voorbeeld van een matrix wordt in bijlage C weergegeven.

Als na inspectie blijkt dat het geïnspecteerde element in goede conditie verkeert, kan ervoor worden gekozen om de theoretisch geplande vervanging niet uit te voeren. Hierbij moeten wel de risico's in beeld gebracht worden. Ook budgettaire moet dan de toekomstige vervanging wel worden 'ingeboekt', zodat er wel vervangen kan worden als in de toekomst de fysieke conditie onvoldoende is en het element vervangen moet worden. Het is dan van belang om Meerjaren Onderhoudsplanningen (MJOP) te maken van alle te onderhouden elementen in de openbare ruimte, zodat er voldoende budget beschikbaar is voor vervanging en ook daadwerkelijk verouderingstermijnen zijn vastgelegd.

De technische kwaliteit wordt bepaald op basis van inspectie en schouw. Op basis van de resultaten kan met het in beeld brengen van de risico's bepaald worden welke beheermaatregelen noodzakelijk zijn om de beoogde levensduur te behalen, of te bepalen dat een object ook na de theoretisch bepaalde levensduur nog steeds goed kan functioneren en hiermee verantwoord wordt omgegaan met gemeenschapsgeld.

Risicosessies

Risicosessies zijn cruciaal voor het toepassen van de 'voorgestelde' risicomatrix op de voor de organisatie belangrijkste assets, zoals wegen. Het resultaat biedt een prioritering in het beheer en onderhoud van uw assets op basis van de ingeschatte risico's. Deze sessies worden uitgevoerd door middel van een dwarsdoorsnede van de beheerorganisatie, zodat ook een gedragen risico-inventarisatie wordt bereikt.

Beleidsadviseur openbare ruimte

Om een samenhangende beleidsstrategie te maken voor de openbare ruimte is het wenselijk dat de taken die behoren bij een beleidsadviseur openbare ruimte in de organisatie worden belegd. De beleidsadviseur kan de beleidsdoelen voor de openbare ruimte integraal beschrijven, onderbouwen en promoten. Nu worden alle beleidsplannen nog per thema of sector beschreven. Door een integrale aanpak wordt het eenvoudiger om planning en monitoring in de tactische fase verder uit te werken tot uitvoerbare plannen. Dit kan ook betekenen dat de bestaande beleidstaken opnieuw geprioriteerd moeten worden.

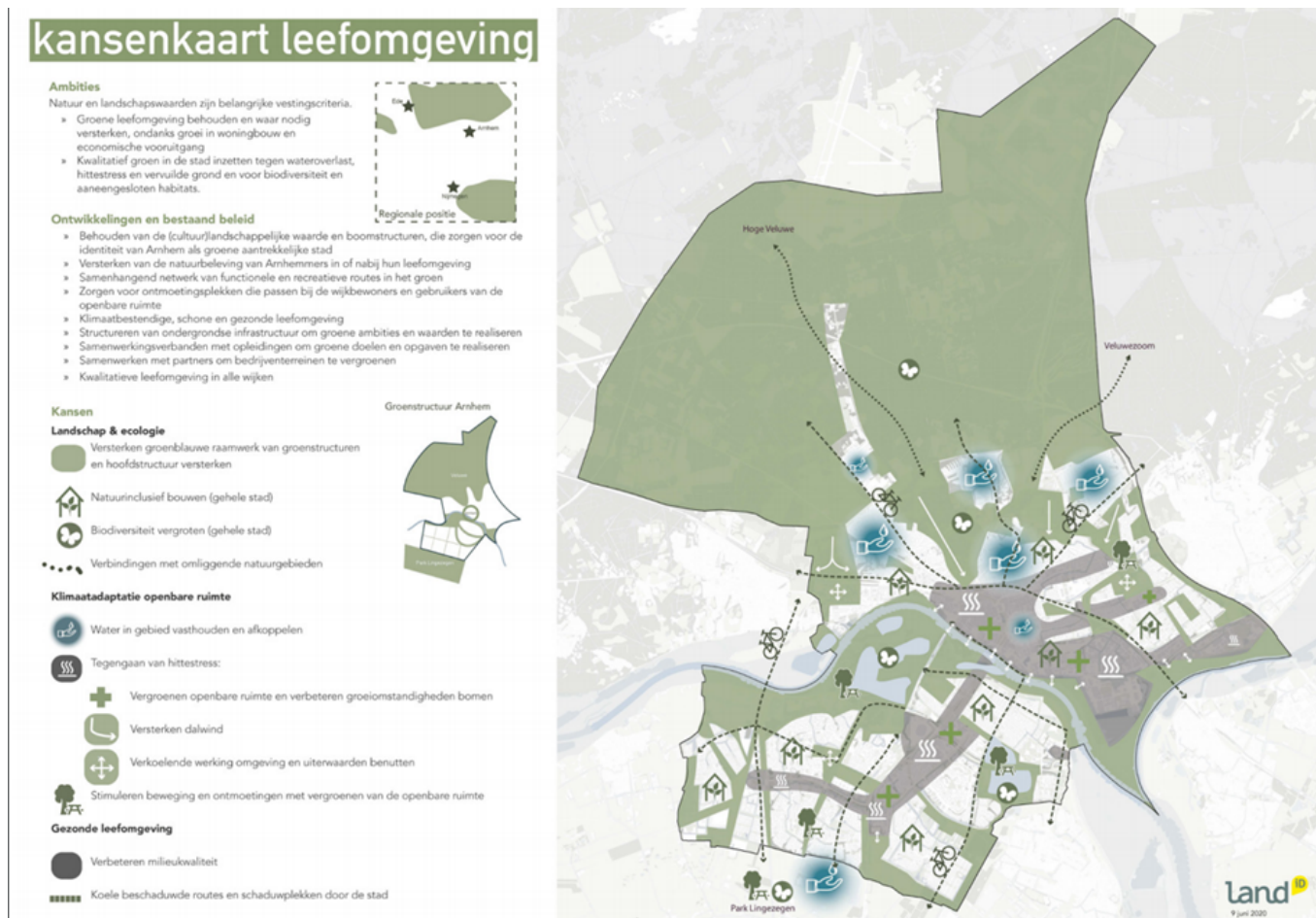
De beleidsadviseur openbare ruimte kan monitoren of de openbare ruimte de afgesproken prestaties daadwerkelijk haalt. Op grond hiervan kunnen ook de begroting en de MJOP's worden bijgesteld. Daarnaast kan de beleidsadviseur het overige beleid analyseren en doorvertalen naar beheeropgaven. Het in kaart brengen van toekomstige ontwikkelingen en afstemming met gebiedsbeheerders en stakeholders ten aanzien van beheer is een taak van deze medewerker. Hiermee kan men efficiënt anticiperen op nieuwe ontwikkelingen en ervoor zorgen, dat investeringen op de juiste plek worden gedaan.

Beleggen taken, rollen en verantwoordelijkheden bij de verschillende afdelingen

Onduidelijkheid over de taken, rollen en verantwoordelijkheden bij de medewerkers en ook bij de afdelingen zorgt voor een professionelere werkwijze in de openbare ruimte. Door het beleggen van taken, rollen en verantwoordelijkheden wordt eventuele onduidelijkheid weggenomen die er nu aanwezig is. De rol van de beheerorganisatie (assetmanagementorganisatie) moet duidelijker worden. Zij spelen een belangrijke rol bij het vertalen van beleid naar beheer en van beheer naar uitvoering. Tevens spelen zij een essentiële rol bij het Monitoren & Analyseren en Evalueren & Bijsturen van het beleid/beheer van de openbare ruimte. Dit is iets waar het vaak aan ontbreekt bij beheerorganisaties (assetmanagementorganisatie).

10 Bijlagen

10.1 Bijlage A - Kansenkaart leefomgeving

Koersdocument Arnhem 2040 'Samen bouwen aan Arnhem'

Structuurvisie 'Arnhem 2020 met doorkijk 2040'

10.2 Bijlage B - Overzicht taken en verantwoordelijkheden

Wat doen we	Wie doet wat
Beheer areaalgegevens	
- Invoeren van mutaties in het beheersysteem - Het genereren van een onderhoudsplanning - Het genereren van een onderhoudsbegroting	- beheerder - beheerder - Budgethouder/ Senior beheerder
Dagelijks (Correctief) onderhoud:	
- Storingen registreren - Storingen herstellen - Schade's verhelpen - Operationele zaken als klachtenafhandeling, aansturen onderhoudsaannemer.	- Stadsdeelmanager Wijkonderhoud: aansturing Onderhoudsaannemer - idem - idem/Vakgroep/Extern schadebureau - Vakgroep / Coördinator Stedelijk Onderhoud / - Stadsdeelmanager Wijkonderhoud
Preventief onderhoud:	
- vervanging elementen klein - regulier onderhoud - Schoonmaken / -houden	Stadsdeelmanager Wijkonderhoud: aansturing onderhoudsaannemer
Groot onderhoud:	
- Meerjarenplanning - Beheerelement - Aanbesteding project - Toezicht op uitvoering - Beheerelementen vervangen	- Budgethouder / beheerder - Vakgroep - Projectleider ingenieursbureau - Directievoerder - Gebiedsbeheerder/senior Beheerder: aansturing aannemer
Overige zaken:	
- Klachtenafhandeling - kwaliteitsschouw onderhoud 2x/jaar. Periodieke NEN 3140 keuring van kapitaalgoederen NEN – iso 55000 en Veiligheidscontroles	- beheerder - Stadsdeelmanager Wijkonderhoud: aansturing Onderhoudsaannemer/Vakgroep - Extern onderzoeksbureau

10.3 Bijlage C - Risicomatrix (voorbeeld gemeente Almere)

STADSWAARDEN KEUZEMATRIX	Veiligheid en gezondheid	Bereikbaarheid economische attractiviteit	Leefbaarheid & Milieu	Imago	Financiële gevolg schade	Ondenkbaar < 10%	Onwaarschijnlijk 10% - 30%	Mogelijk 30% - 50%	Aannemelijk 50% - 70%	Bijna zeker 70% - 90%
	Persoonlijke gezondheid van bewoners en bezoekers	De toegankelijkheid voor bewoners, forensen, bedrijven, toeristen en recreanten	(Sociale) welzijn en comfort van mens, plant en dier	Het beeld dat leeft en gedeeld wordt over de identiteit van de stad Almere	De impact in (ous of-pocket) kosten					
Zeer ernstige impact	Eén of meerdere doden en/of chronische gezondheidsklachten met bijzondere functieverlies en/of blijvende invaliditeit	Woning, wijk, gebied of stad voor onbekende tijd niet bereikbaar 1 of meer vitaliteit locaties niet bereikbaar voor 24 uur of een extra aanrijdt van minimaal 15 min voor hulpdiensten.	Structurele onleefbare situatie in wijk, gebied en/of stad en/of tijdelijke onleefbare situatie die langer duurt dan 3 dagen	Negatieve internationale pers en/of structureel negatief beeld over het imago van de stad bij minimaal 500.000 mensen	> € 2.500.000					
Ernstige impact	Eén of meerdere zwaar gewonden met langdurig letsel en/of zware gezondheidsklachten. Medische ingreep en/of zorg noodzakelijk. Langdurig zorgbehoef en/of functieverlies. 1 tot 4 weken uit arbeidsproces.	Woning, perceel, straat, wijk of gebied niet bereikbaar voor 1 week of meer, vitaliteit locaties niet bereikbaar voor meer dan 24 uur; of hulpdiensten extra aanrijdt van 10 tot 15 min.	Grootschalige en/of tijdelijke onleefbare situatie in wijk, woning, perceel, straat, gebied en/of stad met een duur van 1 tot 3 dagen.	Negatieve landelijke pers en/of structureel negatief beeld over het imago van de stad bij maximaal 500.000 Nederlanders	> € 1.250.000					
Impact	Eén of meer gewonden en/of tijdelijke gezondheidsklachten. Kortstondig medische verzorging nodig. Kortstondig functieverlies minder dan 1 week uit arbeidsproces.	Minimaal 5 bedrijven/woningen meer dan 1 week niet bereikbaar vitaliteit locaties beperkt bereikbaar meer dan 1 week met extra reistijd tot 15 minuten. of hulpdiensten extra aanrijdt tot 10 minuten.	Tijdelijk en/of kleinschalig onleefbare situatie in wijk, woning, perceel, straat, gebied en stad met een duur van 1 dag	Negatieve regionale pers en/of tijdelijk negatief beeld over het imago van de stad	> € 500.000					
Lichte impact	Eén of meer personen met verwonding en/of tijdelijke gezondheidsklachten. Incidenteel behandeling van klein, zelfhelend letsel/klachten. Geen functieverlies.	5 tot 10 bedrijven of woningen tot 48 uur beperkt bereikbaar en/of omleiding met maximaal 15 minuten extra reistijd of vitaliteit locaties met maximaal 10 minuten extra reistijd. Voor hulpdiensten geen stremming.	Tijdelijke en/of kleinschalige overlast met een duur van 1 tot 3 dagen.	Negatieve lokale pers en/of 1 of meer personen met een tijdelijk negatief beeld over het imago van de stad.	> € 125.000					
Minimale impact	Schrammen of builen en/of minimale gezondheidsklachten. Hoogstens eerste hulp nodig.	Minder dan 5 bedrijven en/of woningen en vitale locaties korter dan 12 uur beperkt bereikbaar en/of omleiding met maximaal 15 minuten extra reistijd. Voor hulpdiensten en vitale locaties geen stremming.	Tijdelijke of kleinschalige verstoring van comfort (last) met een duur van maximaal 1 dag.	Negatief Twitter-bericht (of andere individuele (social)media) en/of op individueel niveau een tijdelijk negatief imago.	< € 125.000					

(*) Het gaat bij leefbaarheid met name om het woongenot voor bewoners/omwonenden. Overlast kan dan meerdere vormen aannemen, zoals bijvoorbeeld geluidshinder, sluisverkeer, wateroverlast op straat en de toegankelijkheid van het eigen perceel (door zettingen). Onder vitale locaties worden locaties verstaan die in verband met veiligheid en gezondheid altijd bereikbaar moeten zijn of grote impact op economische en toeristische attractiviteit. Hierbij gaat het om onder andere ziekenhuizen, (huis)artsenpraktijken, verzorgingshuizen, distributiecentra en evenemententerreinen.

10.4 Bijlage D - Begroting 2021-2024

10.5 Bijlage E - Overzicht beleid

10.6 Bijlage F - Overzicht van Wettelijke Kaders